

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB8

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB8", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 21*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2003 .
Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb8-txt-shoot-ided9583e3-50d2-4d10-9484-ca799f8b6763.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 21

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB8:1

NB8:2

#

Det er en skjøn Bemærkning af Luther (i *Prædiken* om Nicodemus) at Kobberslangen saae ganske ud som de andre Slanger, dog var Forskjellen den, ikke blot, at den ikke var giftig, men at den var frelsende. Saaledes seer Xstus ud som alle andre Msk, tilhører den faldne Slægt, og dog er han ikke blot uden Synd, men den Frelsende.

NB8:3

#

Den Tid maa nødvendigviis komme, da der vil foregaae en heel Omforandring i Betragtningen af, ell. Forestillingen om Pressen., men endnu imponerer denne Opdagelse (Pressen) altfor meget Msk. Menneskene maa være endnu mere vante til at see Pressens Misbrug, for ganske roligen at kunne begynde at gjøre Overslag over Forholdet mell. Gode og Skade, som denne Opfindelse har bragt Msk. I de høiere Classer af Samfundet er man i Grunden allerede ikke langt fra, at Pressen gjør uendelig mere Ulykke end Gavn. Jeg taler bestandig om Dag-Pressen.

Forandringen i Synspunktet for Dag-Pressen bliver, at man forlader den juridiske Distinction mell. det Tilladelige og det Utilladelige, som kunde Pressen (Dag-Pressen) ikke gjøre Ulykke ved at trykke og udbrede Noget som man paa ingen Maade kan kalde Usandt ell. Forbudet. Opmærksomheden maa fæstes paa Meddelelses-Midlets Uproportionerethed i og for sig. Ved fE at fortælle paa Prent om en ung Pige (men med fulde Navn – og det er jo Sandhed), at hun har faaet en ny Kjole (og det antages at være Sandhed) og ved at gjentage det et Par Gange: kan man gjøre den Pige ulykkelig for hele Livet. Og det kan et eneste Msk. afstedkomme i 5 Minutter, og hvorfor? fordi Presse (Dag-Presse) er et uproportioneret Meddelelsesmiddel. Sæt En opdage[de] et Instrument, et beqvemt lille Talerør, der dog var saa stærkt, at det kunde høres hele Landet over: mon saa ikke Politiet vilde forbyde det, af Frygt for, at hele Samfundet vilde blive vanvittigt forstyrret, hvis det brugtes. Saaledes forbyder man jo ogsaa Skydegevær.

Bøger kan vel taales, dog helst store Bøger; thi de have ved deres Proportion intet Forhold til det Øieblikkelige. Overhovedet ligger det Onde i Dag-Pressen i, at den er saa aldeles beregnet paa at gjøre Øieblikket om muligt tusind ell titusindgange mere opblæst og vigtigt end det allerede er. Men al sædelig Opdragelse bestaaer først og fremmest i at afvænnnes fra det Øieblikkelige.

Dog dette oplever jeg vistnok ikke, men derom er jeg dog forvisset, at det vil komme engang dertil. Som China er standset paa et Udviklings-Trin, saa vil Europa standse paa Pressen, blive staaende som et

Memento, at Msk-Slægten der har gjort en Opdagelse, som tilsidst blev den selv overmægtig.

#

NB8:4

#

»Om en liden Stund« – og »omsider«!

en Tale.

At disse Ord sige Eet og det Samme; det beroer blot paa hvor nær det Evige er. Er det ganske nær, saa er al vor Lidelse og Ulykke og Elendighed »om en liden Stund«; er det langt borte sukke vi omsider.

NB8:5

#

Kast Forestillingen bort, siger Stoikeren, saa er Smerten der hell. ikke; thi just Forestillingen er Smerten.

[a] Kast Forestillingen bort, saa er der intet Ak og Vee, er der intet Ak og Vee, saa er der hell. ingen Smerte. (Antonin)

Det er nu godt. Men religieust seet er det at kaste Forestillingen bort egl. at kaste Gud bort; thi i og med Forestillingen begynder just Guds-Forholdet. Fromhed er jo netop at henføre Smerten (men saa [maa] man dog vel have Forestillingen) til Gud, at forstaae, at man opdrages o: s: v:.

NB8:6

#

Man prædiker om den rige Mand og Lazarus. Man prædiker da, at man skal være barmhjertig. Men aldrig næsten seer jeg her Dobbelt-Faren stillet. Thi vær i Sandhed barmhjertig, hav Penge at give til de Fattige, og ikke blot dette, men hav i Sandhed et Hjerte i Barmen, vær velvillig mod enhver Fattig og Trængende, vær – og dette er vistnok fornøden for i Sandhed at være barmhjertig – enten saaledes ulykkelig i Dit Inderste ell. saaledes veemodig, at jordisk Ære og Anseelse ikke frister Dig, altsaa vær villig til at modtage Hilsen af den Fattige, og venligt at hilse igjen (ikke fornemt i 3^{die} Person en passant, men kjerligt som man hilser en Bekjendt) vær villig til at

tale med den Fattige paa Gaden, vær villig til at lade Dig tiltale af ham paa Gaden: kort vær i Sandhed øm og barmhjertig – og Du skal see, hvis Du ikke paa een ell. anden Maade nyder en ganske overordl. Anseelse som noget ganske Usædvanligt, saa vil Du blive udleet og spottet derfor; og nyder Du denne overordl. Anseelse, saa vil man i det høieste holde Dig Din besynderlige og sære Adfærd til Gode. Den Ietfærdige Mængde af Msker vil grine, hver Gang man igjen seer Dig staae der i Samtale med en Fattig; og bliver det, maaskee ved Hjælp af Pressen (som jo arbejder for den simple Classes Vel!) bekjendt om Dig, saa vil det maaskee ende med, at Pøbelen insulterer Dig. De Kloge, som tragte efter endelige Formaal, ville ansee Dig for gal, ikke saa meget fordi Du giver Dine Penge saaledes ud, som fordi Du paa den Maade taber og svækker Din Anseelse, da jo naturligviis Fattig-Folket ikke altid har Takt nok til ikke stundom at bringe Dig i besynderlige Situationer. Og de Fornemmere, som dog have lidt dybere Forstand, de ville med et flygtigt Blik opdage Situationens Forkeerthed, hurtigt trække Øiet ind for ikke at see Dig, og derpaa med verdslige Ære og Anseelses fulde Oppakning gaae forbi – en Gjenstand for den studsende Mængdes Ærbødighed. Og en saadan Fornem vilde være istand til paa Søndag at græde, idet han prædiker om Barmhjertighed. Han vil begeistret forklare, at Xstd. ikke befæster en Adskillelse som skulde vi blot være hellige om Søndagen, nei Xstd. skal gennemtrænge vort hele Liv ogsaa de daglige Dage. Og dersom Du imorgen vilde consulere om eet ell. andet Tilfælde, om hvad Du skulde gjøre: ja lad os tie om, hvad han vil raade. Og han vil ikke rødme, idet han gjør det; thi han er ingen Hykler, han er blot en sentimental Sluddermads, der om Søndagen opbyggeligt forlyster sig og Menigheden med disse høie Følelsers Divertissement, medens det om Mandagen ganske bogstaveligen slet ikke falder ham ind, at tænke paa hvad han selv har sagt igaar.

Dette har jeg seet; og hvor meget jeg end stundom kan væmmes ved Tilværelsen, naar jeg betænker det: Eet trøster mig, at jeg ved at have seet det og saaledes nær ved som jeg har seet det, lærer at forstaae Xstd. Thi det er lykkeligviis gaaet mig i mange Henseender saaledes. Jeg har oplevet Noget, et Forhold, og selv grublet og grundet derover – og saa først bag efter er jeg kommet til at tænke paa: men det er jo Xstd.⁵ Lære. De Fleste gaae det omvendt, de foredrage Xstds Lære, og have intet Øie for hvordan de selv bære sig ad ell. hvordan det gaaer til i Verden. Anderledes med mig; jeg har, at jeg selv skal sige det, en eminent Attention for, hvorledes det gaaer til i Verden, oplever nu at det gaaer saaledes til – og saa først kommer jeg til at betænke: ja men dette er jo netop Proportionerne, som Xstd. lærer.

NB8:7

#

I dybere Forstand kan dog egl. Ingen lære af det Forbigangne, ell. hvor levende han end veed at sætte sig ind deri, fordi det er det Forbigangne og altsaa kun at opfatte ved Phantasie. Men Phantasie og Phantasie-

Mediet er et idealt Medium og kan derfor vel udtrykke og betegne det Store, det Herlige, men Virkelighedens Usselhed kan den ikke udtrykke, uden i en meget forkortet Maalestok. Dog ligger Pointen i Lidelsen, som den Gode har at udholde, just i Virkelighedens, Tidens og Verdslighedens Sandselighed ell. lavere Virkelighed.

Saaledes kan man i en vis Forstand sige, har Styrelsen med Flid indrettet det, for at det med Hver især kan blive Alvor, en virkelig Lidelse. Kunde man aldeles fuldstændig i Phantasie i Idealitet anticipere Virkelighed, og ved en saadan Phantasie-Bevægelse lære sig selv at kjende, blive udviklet o:s:v: aldeles lige saa godt som i Virkeligheden: saa maatte man egl. sige, at Virkeligheden er overflødig, at Gud, hvis jeg saa tør sige, har baaret sig besynderligt ad. Men saaledes er det ikke.

Nei, det gaaer til paa en anden Maade. Nu lever der altsaa fE i Aar 1848 en Yngling, en opvakt Yngling. Han har Phantasie og Idealitet nok til at gribes af det Store, han gjør sig det ogsaa saa levende og nærværende som det er Phantasie muligt, Alt hvad det Store maa lide i Verden. Dette Billede griber nu hans Sjæl, han vil ikke slippe det, han vil selv være det. Godt; nu fanger Styrelsen ham og nu bliver det Alvor. Han vover sig, dragen af dette Billede, i Tillid til Gud saa langt ud, at han nu selv staaer i Virkeligheden. Nu gjør Virkeligheden sin Magt gjældende. At lide om det saa blot var eet virkeligt Aar er en ganske anderledes lang Tid end hvad Phantasien kan fremstille. At være den Overlegne, men dog leve i Virkelighed med alle disse virkelige Msk, som snarere ansee En for gal: det er Alvor. I Phantasien (altsaa i Forhold til det Forbigangne) dannes Forestillingen om Overlegenheden saa stærkt ud, at det i Phantasien egl. slet ikke kan udtrykkes, at disse virkelige Mske ansaae den Overlegne for gal. Dette Endelighedens virkelige Tryk kan Phantasien ikke gjengive. Man tænke sig fE Socrates. I Phantasie-Opfattelse er han den saa uendelig Overlegne, at alle disse med ham levende Mske blot bliver som en Spøg ∴ det er saa uendelig let. Men i Virkeligheden var det anderledes, Socrates har inderlig lidt derunder. Idealiteten er just i Modsigelsen ved at være i Virkeligheden. Saa ideal kan et Msk. kun være i Idealitetens Medium, at han hvert Øieblik er Ideal, i Virkeligheden er dette umuligt. Deraf følger, at Virkeligheden har en Magt over ham. Har den Overmagt over ham, saa er han ikke det Store; men den Magt, den har over ham, er Lidelsen.

NB8:8

#

Den, som ikke kunde forføre Menneskene, kan hell. ikke frelse dem. Dette er Reflexions Bestemmelsen.

NB8:9

#

Laurentius Valla skal, da han i Rom læste *Evangeliet*:

salige de Barmhjertige, de Fredsommelige o:s:v: (Mth: 5, 7) have sagt: visseligen, enten er dette ikke sandt, ell. vi ere ikke Christne.

cfrArndt. 2^{den} BogCap. 5, § 2.

#

NB8:10

#

Thi ikke Den, der bliver slaaet ihjel, fordi han vil forføre Folket, er dog vel en Martyr. Men kun Den, der bliver slaaet ihjel, fordi han vil veilede eller frelse det, naar han tillige kunde have forført det; thi ellers er denne hans Villen maaskee en indbildsk Idee, som intetsteds har hjemme, en afmægtig Tanke o: D:

NB8:11

#

O, der er dog noget meget Anstrengende i denne Modsigelse: jeg betænker meget bekymret, om jeg virkelig har Lov til at tjene Penge ved mit Arbeide, sikkre mig maaskee en fast Indtægt, Noget som nu vilde berolige mig – jeg betænker det meget bekymret, fordi jeg jo nok forstaaer, at i samme Øieblik er min Virksomhed svækket, da jeg faaer den trivielle Bestemmelse af Alvor op, bliver anseet for en alvorlig Mand – der tjener Penge, bliver saa mere læst og citeret og hvorfor? fordi nu er jeg blevet Alvorlig ∴: nu tjener jeg Penge. Men nu Modsigelsen. Er der nogen Tvivl om, at det at arbeide og give Afkald paa Vinding af jordisk Fordeel, er Uegennyttighed. Altsaa dømmes, straffes jeg si placet, fordi jeg er uegennyttig.

Dette er Xstd. Hemmeligheden ligger i, at Mskene jo ere Instantsen, der dømmes. Men mon nu Nogen kunde falde paa, at alle ell. Majoriteten vare i Sandhed uegennyttige. Men ere de Egenyttige, saa ere de selvfølgeligen ogsaa saa consequente at anprise deres egen Begjerlighed som det Gode. Thi mon vel Nogen kunde falde paa, at Alle ell. Majoriteten i nogen given Tid var saa oprigtig, at den ligefrem tilstod sig at være egenyttig. O, nei allerede dette er en saare saare sjelden Ophøiethed, og er da ogsaa et farligt Naboskab for den Egenyttige, thi saa har han jo egl. ingen Fornøielse af Egenyttens Vinding, naar han selv oprigtigt tilstaaer sig selv, at det er Lurvethed. Man seer hvorledes Synd og Løgn hænge sammen.

Men Anstrengende er det. Thi det Jordiske i En ønsker naturligviis hellere end gjerne at man skal tage den jordiske Vinding – og saa blive æret, anseet, afholdt.

Thi en Mand, der taler om, at han nu har tænkt paa at søge et nyt Embede, men det beroer paa, om det virkelig er 200rd større end det forrige, samt om hvorvidt en Afgift af 50rd kan falde bort: han er ikke blot en alvorlig Mand – ja, naar Forældrene tale til Børnene om, at han igaar var hos dem, saa sige de: det er en alvorlig Mand; men han er tillige en interessant Mand, man kan blive klog paa ham og paa hvad der beskæftiger ham – en saadan Mand, siger Forældrene til Børnene, en saadan Mand skulle I tage Eder til Forbillede. Det siger Forældrene de Søgnedage – thi Børnene gaae jo til Præsten, og han siger om Søndagen de høie Dyder o: s: v: det siger han om Søndagen, og see, hiin Mand det er een og samme det er Præsten. Vidunderlige Opgave at være Barn ved den Art Veiledelse.

Men atter her et Exempel paa Forskjel mell. Idealitet og Virkelighed. I denne Fremstilling gjør Idealiteten sig endog comisk saa let fri for en saadan Præst, at enhver Yn[g]ling maa tænke som saa: det kan man sagtens. Men i Virkelighedens Liv (Aar efter Aar i den personlige Omgang, i Berøring paa mange Maader) trykker en saadan Vel- ell. Høiærværdighed, det bliver Alvor, ak, det bliver Alvor, at han er den Alvorlige og Du Phantasten, de Medlevende ere Alle af den Mening, og give Dommen Eftertryk. Og stod der En ved Din Side, der dog saae hvordan det hængte sammen: ogsaa han, der rigtignok har lært at sige det Sande adskilligt nøiagtigere end det før er sagt, ogsaa han holder sig dog til Alvoren – ak, og han gjør saa just ubodelig Skade.

Thi der er kun to antagelige Former. Den første er, i Sandhed at være uegennyttig, opoffrende o: s: v:. Den anden er, dog at være oprigtig, med Pathos at tilstaae om sig selv vitterligt for Alle at man er egenyttig men man ikke føler Kræfter til ganske at slippe det Jordiske.

O, og ogsaa en saadan Præst vilde dog kunde gjøre Gavn. En Præst, der høit forkyndte: min hele Stilling, det at jeg har et Levebrød, min Embeds-Charakter ell. Karakter af Embedsmand er i Grunden et Falsum, dette bevidner jeg høit og dyrt, alt dette er slet ikke Xstd. Men eh bien, jeg hænger fast ved det Jordiske.

NB8:12

#

Men man synes godt om det Ungdommelige i visse Aar; saa skal man blive Alvorlig ∴ see paa Penge og det Endelige. Man tager sig ikke iagt for, at som det Barnlige anden Gang er det Høieste (blive Barn igjen), saaledes er Ungdom og Ungdommens Hensynløshed anden Gang det Høieste ja kun den er, evig forstaaet, Alvor. Timeligheden kan umuligt vide, hvad Alvor er; thi Alvor er jo Forholdet til det Evige – og for Alvor ∴ hensynsløst, absolut.

NB8:13

#

Dersom de andre Msker vare saa uafhængigt og derved igjen saa idealt opdragne som jeg, saa vilde de ogsaa bedre forstaae min Bekymring og Tvivl, om ikke Penge-Fortjeneste saa langt fra at være Alvoren egl. er en Art nefas, en Nedværdigelse, som man i ethvert Fald skal undgaae saa længe som muligt. Man vilde saa ogsaa bedre forstaae min Tvivl, om det Sving man gjør hen til at sikkre sig det Pecuniaire, ikke egl. er et Sving bort fra Gud, om hvor naar man tør sige: nu maa jeg gjøre dette Sving, nu er det mig tilladt, nu har jeg offret nok. Og naar de Andre vare saaledes udviklede, saa vilde jeg maaskee ogsaa just ved Hjælp af de Andre have lettere ved at bedømme, om disse mine Tanker ere Griller ell. Stolthed o: D:. Men som Forholdene nu ere, er det ikke saa godt at tale til Nogen om Sligt; thi han vil naturligviis strax holde med det Jordiske i mig, og jeg skylder derfor næsten snarere at frede om mine Betænkeligheder, at der dog idetmindste kan være en Enkelt, som har dem.

NB8:14

#

Naar Luther i *Evangeliet* om det fortabte Faar siger at saaledes er det ogsaa med en Moder^a »naar et Barn er sygt, saa seer det saa længe ud som elskede hun kun det syge Barn« – da er dette jo egl. at fortolke Evangeliet forkeert. Thi en Moder holder jo virkelig alligevel af sine andre Børn, og det er egl. kun en Tilsyneladelse, at hun alene elsker det syge Barn. Men saaledes er dog vel ikke Guds Forhold til Synderen, som han elsker, at han i Grunden elsker de 99 Retfærdige lige saa høit.

a der har flere Børn

NB8:15

#

NB.

Maaskee var det rigtigst at udgive alle de 4 sidste Bøger (*Sygdommen til Døden; Kommer hid; Salig Den som ikke forarges; den bevæbnede Neutralitet*) i eet Bind under Titel

Fuldendelsens

[a] Hellere maaskee:

Fuldbringelsens samtlige Værker
og Bogen skulde være i Quart.

samtlige Værker.

saaledes at først kom *Sygdommen efter Døden* som 1ste Deel. 2^{den} Deel kom til at hedde »Forsøg« til Xstd^s Indførelse i Xstheden« og paa Foden: digterisk – uden Myndighed. Her blev de to at opføre som Afdelinger: Kommer hid – og Salig Den, som ikke forarges. Maaskee ogsaa her kunde blive et Tredie, det jeg nu skriver paa^D, men i saa Fald maatte Talen N° 1. blive en Slags Indgang, der ikke taltes med.

b *Fra Høiheden vil Han drage Alle til sig*. De tre: Kommer hid; salig Den som ikke forarges; fra Høiheden fik saa et særskilt Tite[l]blad: Forsøg til at indføre Xstd. i Xstheden; men paa Foden af Titelbladet: digterisk Forsøg – uden Myndighed.

Og saa skulde der sluttes af.

NB8:16

#

Arndt 2 B. Cap. 8, § 2: Denn wie Dich Gott findet (nemlig i Døden) so wird er Dich richten. De Orthodoxes Forestilling, at man for evig blev i den Tilstand, i hvilken man fandtes ved Døden. Deraf deres Skræk for at døe, og deres Forsøg paa at gjøre Prøve paa at døe, ell. forud at opleve Døds-Situationen.

#

NB8:17

#

Skulde der være Tale om, at jeg i dette Øieblik var kommet en lille Smule for langt ud (det vil sige saa langt er jeg endnu ikke gaaet, det staaer endnu i min Magt at svinge af, men jeg forholder mig til Muligheden af at gaae saa langt ud) da skulde det være m: H: t: Nødvendigheden af at lide, at ligge under ∴, at jeg ikke vil holde det svævende, henstillende det til en uvis Afgjørelse, om jeg ikke maaskee lige saa godt kunde seire, ell. dog komme nogenlunde derfra o: s: v:.

Sagen er denne, Idealet maa nødvendigviis lide, gaae under, blive Offer i denne Verden, her er det ubetinget Nødvendigt; thi i Forhold til Idealet lader Tilværelses-Forholdene sig reent dialektisk udregne. Men intet Msk. er reen Idealitet, ell. Idealet, og jeg da naturligviis ingenlunde. Just derfor ogsaa har mig være[t] en Mulighed af det Forskjellige i H: t: hvad Udfald min Stræben skal faae; men vel at mærke dette er ingen Fuldkommenhed hos mig, det er min Ufuldkommenhed.

Fremdeles Idealet gjør hell. Intet for at komme til at lide; thi at det kommer til at lide ligger nødvendigt i at

det er Idealet – og at det skal være i Realitetens Verden. Vilde derimod et enkelt Msk, som ikke er Idealet, mene at han slet ikke skulde gjøre Noget for at komme til at lide (∴ vove), maaskee for ikke at friste Gud: saa kan Tilværelsen ikke i sidste Grund faae fat i ham, det er, ikke prøve ham i Anfægtelse; thi Anfægtelse er just det Frivilliges Lidelse ell. den Lidelse: om man ikke har vovet for meget.

NB8:18

#

Dersom jeg levede i en streng religieus Tid, hvor man som i gl. Dage erkjendte, at Xstd er, at hele dette jordiske Liv skal være Lidelse: saa vilde jeg lettere opdage, om der dog ikke skulde være lidt Selvplagerisk i min Religieusitet. Men i den verdslige Sorgløshed, hvori Xstheden nu lever, kan jeg ingen Hjælp finde; thi naar galt skal være, saa er da en Smule Selvplagelse langt at foretrække for denne hedenske, der ved at ville være christelig tillig[e] bliver denne frække Sorgløshed.

NB8:19

#

Dette er dog ubetinget vist og sandt, at dersom et Msk. for Alvor vilde efterkomme det Ord: hvad Du vil at Andre skulle gjøre mod Dig, det gjøre Du mod dem; dersom Gud i Guds-Forholdet trykkede saa stærkt paa et Msk, at han ene med Gud for Øie blev blind for alle Hensyn og gjorde efter hiint Ord: saa vilde i Minimum de Medlevende briste i Latter. Thi Verdslighedens Viisdom er altid Relativitet, i at gjøre vel skal jeg ogsaa være relativ, tage Hensyn, gjøre Forskjel paa en Rangsperson og en simplere Mand og en Tigger o: s: v: og indrette min Gjøren-Vel i Forhold til denne Relativitet. Springer jeg denne Relativitet [over], saa er det comiske der. Og det med at det er af Frygt for Gud jeg gjør [det], vil da Ingen bryde sig om. Det er absolut umuligt, absolut, for en Christen ikke at gjøre sig latterlig. Thi hvad er Latterligere end det Absolute i denne Verden, der er Relativitetens (her er dialektisk nøiagtigt Kategorie-Bestemmelsen); men den sande Xsten frygter Gud absolut. Han tør ikke nøies med relativt at udtrykke at han finder saadan en vis relativ Lighed mell. sig og et fattigt Msk; nei han udtrykker, hvad der jo for Gud er Sandheden, absolut Ligheden: og saa er Verdens Latter aldeles umulig at undgaae; og æsthetisk har Verden aldeles Ret i denne Latter, det er ganske efter Æsthetikens Regler.

Det er atter her som allevegne, det er ikke Noget jeg hitter paa, og maaskee støier over at saaledes, saa ond er Verden nu. Nei, saa var det Aar 1 og Aar 335 og Aar 1848 og Aar 10,008 vil det være lige saa.

NB8:20

#

Tag et Barn, som man ikke har fordærvet i Piat og ved

at lade det lære uden ad at Christus blev korsfæstet; tag et saadant Barn, læg for det saadan adskillige Ark Billeder, en Mand til Hest med trekantet Hat o:s:v. Alexander, Napoleon o: D. Bland saa mell. disse Billeder den Korsfæstedes. Barnet vil nu, ved dette Billede som ved ethvert af de øvrige, spørge: hvo er det? Siig saa til Barnet: det var det kjerligste Msk, der nogensinde har levet – saa vil Barnet spørge: men hvem slog ham da ihjel og hvorfor slog man ham ihjel?

O, selv naar man er blevet Ældre, men dog har bevaret nogen Barnlighed: hvor det kan gribe En, idet man gaaer forbi en Isenkræmmer, i hvis Vindue der hænger Nurmberger-Billeder, at see dette Billede ind mellem de andre.

NB8:21

#

Saa kom der efter flere Aarhundreders Forløb Tider, da man gav uhyre Summer for at faae et lille Stykke af det Kors, til hvilket han blev naglet. Og dersom det havde været muligt, dette Umulige, at der etsteds i Jødeland maaskee ad en mindre befaret Markstie ell. deslige, var et virkeligt Spor af hans Fod: hvad vilde man ikke have givet for at eie dette lille Stykke Land, for virkelig at have sat sin Fod i hans virkelige Spor.

NB8:22

#

Arndt 2 B. Cap. 9, § 2: Ein Jeder sehe auf sich selbs[t], und bessere einen, so werden wir alle gebessert.

Det er ypperlig sagt, og dog saa aldeles en passant.

NB8:23

#

Replik af en digterisk Individualitet.

Antaget, hvad jeg holder mig overbeviist om, at Evigheden er for alvorlig til at man der vil lee, saa synes det, at der maa være en Mellemtilstand, hvor man faaer Lov til at lee ud. For Den, der just ved uhyre Anstrengelse og megen Opoffrelse opdager det Comiske, for ham er der egl ingen ret Leilighed her i Livet til at faae leet ud; thi dertil er han for anstrenget og bekymret. Men saa synes en saadan Mellemtilstand at være antagelig. Og man antog jo ogsaa at i Mellemtilstanden befinde de fromme Hedninger sig fE Socrates.

NB8:24

#

Der er dog noget Mærkeligt i den Tanke, at Graad skulde være Guddommens Opfindelse, Latter Djævelen[s]. Det er ganske vist, at dersom jeg var ell. naar jeg tænker mig den rene Alvor absolut idealt, saa bliver der intet Latterligt; thi denne Alvor vil bestandig sigte ethisk paa et Msk. og altsaa ikke finde Noget til at lee ad men det Samme til at græde over.

Og mærkeligt er det ogsaa, at Verden aabenbart tenderer til det Comiske, til Latterens stærkere og stærkere Udvikling, hvilket Alt hænger sammen med at Verden gaaer tilbage. Man standser paa intet Sted pathetisk, gyser for Intet – men siger: lad gaae og finder det comisk: den msklige Fordærvelse er comisk og man søger at fremstille den comisk; Staternes Demoralisation, hele den snigende Sygdom i det offentlige Liv, al denne Usselhed og Sviig og Underfundighed, der blot overgaaer sig selv i ny og ny Sindrighed, fremstiller man comisk. (fE Scribe). Det vil sige Livs-Anskuelsen, som ligger bag ved, er Fortvivlelse: Alt er Bedrag – saa lad os lee. Det erindrer i en vis Forstand om Drikkevise-Perioden: Alt er Usselhed – saa lad os klinke. Men det at lee er et Raffinement. Det er sørgeligt og jo usædeligt at en Qvinde er letfærdig, men den Qvinde, der er istand til at forlystes ved at Letfærdighed opfattes comisk er dog langt dybere sjunken.

#

NB8:25

#

Dog er der naturligviis en væsentlig Forskjel mell. denne Verdsligheds Higen efter Latteren, og saa den Trang til at lee, som har sin reent æsthetiske Grund, og i Forhold til de Msker man leer af, stundom just er, fordi man ikke fordrister sig til ethisk at dømme dem fE som Hyklere, og derfor hellere æsthetisk forklarer Phænomenet som Dumhed.

NB8:26

#

Hvilken er msklig talt min Ulykke? Den, at jeg har for stor Undseelse, eller Inderlighed, thi dette er i en vis Forstand Eet og det Samme, da Undseelsen er Inderlighedens skjulende Betingelse. Jeg kan godt lide Tab, og følelige Tab – men jeg kan ikke skrive, jeg søger saa vidt muligt, at gjøre det til en Ubetydelighed. Men Verden fordrer og er kun altfor rædsomt vant til Frækhed. Især gjælder dette i Forhold til Penge. Det er i Grunden frygteligt den Frækhed med hvilken næsten ethvert Msk. raaber paa at han behøver Understøttelse, er Trængende. Den, der i denne Henseende har Undseelse, mener netop at skyldte en Sag og sin Idee det, han er eo ipso

udelukket. Og saaledes er det i Grunden med Alt. Jeg kan godt lide, lide dybt – men skrige, gjøre Allarm kan jeg ikke. Jeg kan meget godt see, hvorledes et Msk. bedrager mig, hvor lumpent et Msk. stundom misbruger min Godhed; men skjende, nei det kan jeg ikke, jeg undseer mig ved det. Jeg kan overhovedet ikke lade være at tænke mig Andre Msker som jeg selv er; og mig vilde Tanken om Andres Taushed være mere end Straf nok.

NB8:27

#

Et Msk. maa være i aandløs Forstand meget perfectibel for at være elsket og afholdt. Et saadant Msk. forelsker sig fE, men det gjør han omtrent paa samme Tid som hans Jævnliges. Det synes man godt om. Saa holder han Bryllup; det er godt. Saa dør Konen man condolerer. Et Aar efter har man naturligviis glemt den Sorg – og ganske rigtigt han har ogsaa glemt den. Det synes man godt om; thi selv om han skjulte sin Følelse nok saa dybt, dersom man fattede en Mistanke om, at han skjult sørgede, vilde man føle sig generet, der vilde jo næsten være lidt absolut i hans Følelse. Altsaa han gifter sig – man gratulerer.

See det er en elskværdig Mand; piattet og pianket aldeles som de Andre – just deri ligger det Elskværdige.

Men Inderlighed, hvor skjult den end holdes, maa dog Mskene fatte en Mistanke om at den er der, hvilket jo maa skee i Anledning af de manglende ydre Fakta: den elsker Mskene ikke; den er for dem en Braad, som vilde gjøre Livet anstrengt. Øieblikkelig Opblussen og saa i Retning af Handlen karakterløs Piatten, den elsker Msk. Man skal agere trøstesløs – det klæder den dybt Sørgende saa godt, han skal sige: det bliver min Død, jeg vil aldrig elske mere – og saa Aaret efter være gift: saa har han gjort hvad man forlanger, bidraget til Divertissementer i Livet. Men Inderlighedens stille Eensformighed, den gyser Mskene for.

NB8:28

#

Intellectuel Vellyst.

Under denne Titel kunde man behandle hele det moderne Begreb af Geistlighed. Man har klaget saa meget over Klosterets Udsvævelser; det Moderne er nok saa fordærveligt og langt mere farligt, fordi det ikke er saaledes afskyeligt i Menneskenes Øine som Utugt. Det er nemlig ikke specifik Vellyst, det er blot ligefrem Verdslighed, at en Kræmmer, en Professionist o: s: v: vil samle Penge, at en Jurist, en Læge o: s: v:

kort en verdslig Embedsmand vil tragte efter verdslig Anseelse: nei, det Vellystige, Udsvævelsen kommer først, naar man saa tillige vil være geistlig, saa man vil mæskes i Verdslighed og farceres med Hellighed. Al denne Røren til Taarer, al denne henrivende Fremstillen og Skildren af, hvorledes Sandheden har lidt i Verden: det er, naar man selv er saaledes verdslig, Vellyst.

Hvor sandt dog det gl. Testamentes Udtryk at kalde Sligt: Hoer.

NB8:29

#

Hvilken lumpen Svigefuldhed i Prædikeforedraget! Man siger Christus gik ikke ud i Ørken eller i Kloster, han blev i Verden: ergo – ja med Dette mener man at have forsvaret al den uendelige Verdslighed, hvori Geistligheden lever. Nei holdt. Unegteligt, Xstus gik ikke ud i Ørken, ikke i Kloster, det havde for ham været en reen Formildelse; han blev i Verden – men dog vel ikke for at blive Justitsraad, Ridder, Æresmedlem af Dit og Dat, men for at lide. Det var den Profit, han havde af at blive i Verden, og den Profit havde han ganske rigtigt undgaaet ved at gaae i Kloster.

Sligt hører Menigheden naturligviis paa med idel Glæde – det Hele er Verdslighed, og det Forunderlige kun Guds Langmodighed, at saadan en Slyngel af Præst ikke pludselig faaer Slaget paa Prædikestolen. Og der skulde han dog egl. have det, lige i det samme Øieblik, inden han faaer Kjolen af, for at gaae hen i Klubben.

NB8:30

#

Som Børnene (i den tryge Dagligstue) lege Krig, saaledes leger hele Christenheden (eller Præsterne, forsaavidt disse ere de Agerende) Xstd.; indenfor hele Verdslighedens Betyggelse lege de den Leeg, at den Xstne bliver forfulgt (men ham, Taleren er der Ingen der forfølger), at Sandheden bliver korsfæstet (men han Taleren han rangerer allerede med Justitsraader). Saa var Middelalderen ærligere med sine gudelige Comedier. – Naar jeg nemlig selv lever betrygget, saa skulde jeg (æsthetisk nøiagtigt) i det Høieste humoristisk tale om, at Sandheden forfølges; thi hvad mig angaaer, saa seer man jo det Modsatte. Enten er det altsaa Løgn hvad jeg siger, ell. det er Løgn, at jeg siger det, en Modsigelse, en høist satirisk Modsigelse er der ubetinget.

NB8:31

#

Er der egl. siden den europæiske Katastrophe gjort noget stærkere Angreb paa Xstd. end før? Ingenlunde.

Men før taug alle Præsterne; thi da var Levebrødet sikkret – den Gang var det blot Xstd, der blev forraadt, og blæse være med den. Nu, angriber man ikke Xstd (thi [det] gjør Oprøret i vor Tid egl. ikke) men Levebrødet – og saa kommer Geistligheden paa Benene. Quod erat demonstrandum.

NB8:32

#

Det er dog forskrækkeligt med al den Sentimentalitet om at sætte sig ved Kristi Kors for derfra at skue ud over Verden. Man skulde dog huske paa, at skal det være Alvor (og ellers er [det] jo ugudeligt Leflerie) saa maa det være i Samtidighedens Situation, men saa havde man neppe faaet Leilighed til at sidde længe og skue, thi saa var der formodl. blevet opreist eet Kors mere – og det vil saa beroe paa om man følte sig oplagt som Betragter i den eneste sande Situation selv korsfæstet ved Siden af.

NB8:33

#

Jeg kunde fristes til at sige: at jeg har taget een Examen mere end de Fleste, medens rigtignok denne Examen er af den Beskaffenhed, at Een og Anden har underkastet sig den som ellers ikke er en Examineret: jeg har ladet min Følelses Inderlighed examinere af en Qvinde. Hvad jeg selv end leed, da jeg havde sat Alt ind paa dette Ønske, og endnu engang sat Alt ind derpaa, da hun bad mig derom, og endnu engang sat Alt ind derpaa, jeg som maatte bære Ansvar og være den Handlende: jeg havde dog Styrke nok til, for at lindre Sagen for hende, at udtrykke at jeg var en Skurk, en Bedrager. Saa blev der lagt et Mord paa min Samvittighed; det blev sagt og gjentaget saa højtideligt som muligt, at det blev hendes Død. Altsaa denne Pige var Examinatoren. 1½ Aar derefter var hun forlovet igjen – jeg har siden den Tid neppe næsten talt med nogen ung Pige, og ingen Tanke har da været min Sjel mere fremmed end den at ville endog blot tænke paa at blive forelsket igjen.

Har det stundom tilfredsstillt min Vrede at være som et Epigram over de Medlevende, her har jeg lært, hvor veemodigt det er, saaledes at være Epigrammet.

NB8:34

#

Først naar en Mand foragter det at handle klogt, og om det end bragte ham nok saa stor en Fordeel, lige saa dybt og netop paa den Maade som en gift alvorlig Mand vilde foragte det at see efter ethvert Fruentimmer paa Gaden: først da kan der egl. være Tale om i Sandhed at kunne tjene det Gode.

NB8:35

#

Xstus siger: selv har jeg udvalgt dem (de 12) og dog skal een af Eder forraade mig. Disse Ord kunne forstaaes forskjelligt; men det er jo næsten som ogsaa her var en Antydning af Lidelsens Frivillighed, at han selv har udvalgt den til Apostel, der skulde forraade ham.

NB8:36

#

Det er dog forfærdeligt, naar jeg saaledes et enkelt Øieblik kommer til at tænke paa mit Livs mørke Baggrund lige fra det Tidligste. Den Angest med hvilken min Fader fyldte min Sjæl, hans eget frygtelige Tungsind, det Meget, som jeg i den Henseende end ikke kan optegne. En saadan Angest fik jeg for Xstd, og dog følte jeg mig saa stærkt dragen til den. Og saa i en senere Tid hvad jeg leed ved Peter, da han var blevet sygelig grebet af det Religieuse.

Som sagt i et enkelt Øieblik er det frygteligt at tænke paa dette Liv jeg saaledes har ført i det skjulteste Inderste, naturligviis bogstaveligen aldrig talt til noget eneste Msk. ikke eet Ord derom, end ikke turdet optegne det Mindste deraf – og at jeg saa har kunnet omklæde dette Liv med en saadan ydre Existents af Livslyst og Munterhed.

Hvor sandt er derfor ikke det Ord, jeg saa ofte har sagt om mig selv, at som Schehersade frelser Livet ved at fortælle Eventyr, saaledes frelser jeg Livet ell. holder mig i Livet ved at producere.

NB8:37

#

Miraklet om de 5 Brød er dog en skøn Commentar til de Ord: tragter først efter Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skal det Øvrige vorde Eder tillagt. Det var for at høre Xstus at Folket havde holdt saa længe ud – og det Øvrige blev da ogsaa tillagt.

Men siger maaskee Nogen: Mirakler kan man dog ikke vente paa. Dertil vilde jeg svare: nei vist ikke. Men turde Du da maale Din Forstand og Din Phantasie med Gud, ☩, fordi Din Phantasie ikke længere strækker til at hitte paa Muligheder, skulde Gud derfor ikke have Muligheder. I ethvert Øieblik har Gud 100,000 Muligheder, uden at nogen af disse Muligheder er et Mirakel. Men det Vilkaarlige ligger i, at Du vil slutte af, fordi Du ingen Mulighed mere seer. Dette kan jeg ikke noksom indskræpe. Man tænke blot Forholdet mell. et mere indskrænket og et eminent begavet Msk. Maaskee kommer der det Øieblik, hvor det mere indskrænkede Msk, som har fortroet sig til hiin eminent Begavede, siger: nei, nu er det forbi, nu er der ingen Hjælp mere muligt. Men beskæmmet vilde dette indskrænkede Msk. opdage ved at tale med den Anden, at han endnu har adskillige Muligheder. Det Utaknemlige, det Dadelværdige er saa, at hiint

indskrænkede Msk. bryder af og siger: der er ingen Mulighed, istedetfor at sige: jeg seer ingen Mulighed.

NB8:38

#

NB. NB.

Maaskee vilde Nogen sige. »Men dersom Din Opfattelse af det at være Xsten er rigtig, saa bliver der jo saa godt som ingen Christne, ell. i det høieste efter Proportionen af første Generation – 12« Hertil vilde jeg svare. Nei, der gjør Du min Fremstillingskunst ell. Magt for stor Ære. Jeg formaaer ikke saaledes at trække et Forbigangent, saa det bliver ganske Nærværende. Men hvis Nogen formaaede dette, saa mener jeg ogsaa deraf Følgen vilde blive, at det at blive Xsten ell. at være Xsten var Noget lige saa sjældent som i første Generation, ell. i ethvert Tilfælde i første Generation efter Xsti Død.

Dersom saa den Samme vilde vedblive: altsaa det at være Xsten skulde være saa sjældent – det er jo absurd. Saa vilde jeg svare. Hvorfor taler Du saaledes? Mon det ikke er, fordi Du vil imponere mig ved Hjælp af den msklige Medlidenhed, der er af den Mening, at man dog maa slaae saadan af at alle saa omtrent blive Xstne. Men dersom den msklige Medlidenhed var Instantsen for at bedømme Xstd. ell. Sandhed, hvad skal man saa dømme om Xstus – hvorfor slog Han ikke af, ell. for ikke at nævne Ham, da om Apostlene, hvorfor sloge de ikke af, men skruede Prisen saa høit op som det var muligt ved, istedetfor at slaae af, at lade sig slaae ihjel. Nei Xstd. er det Absolute, og det Absolute skal igjennem; om 100 Millioner trodse ell. raabe og skringe vi kan ikke: det Absolute skal igjennem, ikke slaae af; og det skal igjennem ved saa at lade sig slaae ihjel. Og just denne Optugtelse kunde vor Tid vel behøve, for at lære at der er et skal til, som ikke vil slibes kantet Msk. til Behag, men absolut vil igjennem.

[a] Msklig Medlidenhed er det at slaae af paa Fordringen; gudd. Medlidenhed er det at indrette Fordringen saaledes, at den absolut ikke forholder sig til Differents mell. Msk og Msk, men at hvert Msk. kunde.

Saaledes vilde jeg tale. Naar jeg saa havde talet saaledes, vilde jeg tilføie. Men forøvrigt, jeg er jo ogsaa et Msk, et stakkels ringe Msk; jeg udgiver mig jo hell. ikke selv for at være en saadan Xsten, og dog fortrøster jeg mig til at Gud vil tage mig til Naade som Xsten. Men det forstaaer sig, Eet er der, som jeg hell. ikke gjør, jeg føler hell. ingen Trang til at gaae videre end det at være Xsten.

Men naar en heel Slægt saa frækt som den seneste vover at negligere Xstd, at ville gaae videre: saa er det paa den høie Tid, at Idealet kommer ell. fremstilles for at holde Dom.

Og her mener jeg min Fortjeneste ligger, ell. ikke min Fortjeneste, men det Sjeldne som blev mig forundt.

Jeg har vundet en Seier. Men det er ikke som naar En vinder et Slag mod Tyrkerne, og næste Aar igjen maaskee han ell. en Anden skal begynde forfra. Nei, det Slag jeg har vundet, bestaaer i at det er lykkedes mig at sætte Categorie-Forholdene i Forhold til det at være Xsten saaledes fast, at fornagle dem saaledes, at ingen Dialektiker skal formaae at løse dem. Jeg har seet rigtigt, at det der skal holde igjen er ikke Xstd. men det at være Xsten, og saa Begrebet Samtidighed, og saa Forargelsens Mulighed, og saa Begrebet Tro i Spidsen som af alle høieste Begreber.

Men først Strenghed, (det er Idealitetens) Strenghed, saa Mildhed. Jeg selv behøver saa vel som nogen Anden at der tales mildt til mig, min Sjæl er saare tilbøielig til at tale mildt – men i Forvirringens Tid maa det Første gøres først, at Mildheden ikke bliver et dorsk Aflad.

Og hvor anstrengende, hvor uhyre anstrengende dette Arbeide har været med saaledes at stille Idealet frem, det veed jeg bedst selv. Denne Frygt og Bæven, denne Søvnløshed i at vove sig langt ud, tabende hele Endeligheden af Syne, at holde det ud Aar efter Aar med stigende Fart: frygteligt. Men Gud være lovet, som har styrket mig til det.

Jeg har ingen Ret til (og Gud veed hvor langt det er fra mit Hjertelag at gjøre det) til et sørgmodigt Msk. at skrue ham Prisen saaledes op paa det at være Xsten. Men ligeoverfor al den Frækhed, der vil gaee videre end det at være Xsten, har jeg Lov dertil, ja, det er Gud velbehageligt, at det gøres, og derfor forundtes det mig at kunne gjøre det. Jeg har ikke spøget dermed, ikke taget det forfængeligt, ikke leget at jeg selv var denne ideale Xsten, der skulde dømmes Andre; nei, jeg har først og fremmest selv ydmyget mig derunder. Men rigtignok har jeg hell. ikke villet ☹: ikke vovet at bryde mig om en klynkende msklig Medlidenhed, der hverken veed ud ell. ind.

NB8:39

#

NB. NB.

Det at være Christen er Dobbelt-Faren.

Først hele Inderlighedens Lidelse med at blive Christen, det at tabe Forstanden og korsfæstes til Paradoxet. – Her ligger afsluttende Efterskrift, der fremstiller dette saa idealt som muligt.

Saa Faren af at den Chri[s]tne skal leve i Verdslighedens Verden og udtrykke i den at han er Christen. Her ligger hele den senere Productivitet, som vil culminere i hvad jeg nu har liggende færdigt,

og som kunde udgives under Titel: Fuldendelsens samtlige Værker (cfr. denne Journal p. 21.).

Naar saa det er gjort, saa bryder ligesom med en elementarisk Magt det Spørgsmaal frem: men hvor falder da et Menneske paa at vilde underkaste sig alt Dette, hvorfor skal han være Christen, naar det er saa svært. Hertil kunde først svares: hold Mund, Christendommen er det Absolute, Du skal. Men tillige kan der gives et andet Svar: fordi Syndens Bevidsthed i ham intetsteds under ham Hvile, dens Smerte gjør ham stærk til at udholde alt Andet, naar han blot kan finde Forsoning.

Dette vil sige, saa dyb skal Syndens Smerte være i et Menneske, derfor skal det fremstilles, som det er, saa vanskeligt, at det ret maa blive aabenbart, at Xstdom ene forholder sig til Syndens Bevidsthed. Af nogen anden Grund at ville indlade sig paa at blive Christen, er ganske bogstavelig Daarskab; og saaledes skal det være.

NB8:40

#

Et Exempel paa manglende Reduplikation i Situation.

En Taler paa en Folke-Forsamling siger: jeg beiler ikke til noget Bifald (almindelig Bifald!), jeg vil blot Sandheden (Bifald fra Venstre) jeg gaaer den lige Vei uden at see hverken til Høire ell. Venstre (Bifald fra Høire og Centrum) o: s: v:

#

NB8:41

#

Dette er Forskjellen mell. jødisk Fromhed og christelig Fromhed: at christelig Fromhed strax er i Forstaaelse med at skulle lide. Man læse Davids Psalmer; den hele Kæmpen ved Hjælp af umidd. Sundhed, at Gud vil knuse hans Fjender, holde deres Angreb borte o: s: v: er egl. ikke christelig Fromhed. Saaledes bærer det naturlig Msk. sig ad; men den Xstne veed jo, at det at være Xsten er at lide, og forholder sig derfor strax til Lidelsen, blot beskæftiget med at lide paa den sande gudvelbehagelige Maade. I det Høieste siges det Ord med: er det muligt, at jeg kunde undgaae det; men denne Tanke faaer ingen Magt.

#

NB8:42

#

Det kunde maaskee være ret opvækkende, for ogsaa saaledes at støde til det Betragtende, en Søndag at vælge til Psalme en Morgenpsalme, der altsaa blot taler om den Dag idag – og derfra at gjøre et Indhug, at istedetfor det Betragtende, der taler om disse høie Sandheder, gjælder det netop at bede for den Dag idag; istedetfor det Betragtende, der skuer ud over hele Verdenshistorien og Tiden, at bede for den Dag idag – og da formdl. Huus-Andagten reent er gaaet af Brug, saa at bruge Søndagen engang i den Stil.

NB8:43

#

At det sande Xstlige, den sande Christen i Verden maa blive Offeret, sees let af den Maade, paa hvilken Alle ubetinget i det daglige Liv, de Søgndage, tale om hvorledes det gaaer og maa og skal gaae til i det praktiske Liv. Dette om det praktiske Liv er det Afgjørende. Man mener at saadanne Følelser som en Julie og en Romeos høre hjemme paa Skuepladsen – i det praktiske Liv gifter man sig 3 Gange. Saaledes mener man ogsaa, at de christelige Fordringer til at existere høre hjemme – paa Prædikestolen, men i – det praktiske Liv der er det Galskab. Ja ganske vist. Men hvad er nu Xstd? Xstd. er jo just disse Fordringer exequerede i det praktiske Liv: ergo er Xstd. Galskab. Xstd. er at Idealet og Idealiteten skal bevares i det praktiske Liv.

Men det er utroligt saa ugeneret man taler om det praktiske Liv. Jeg kan huske engang Biskop Mynster sagde til mig: »ja, De skal see, naar De først kommer ind i det praktiske Liv, saa forsvinder det nok« hvilket? ih Idealiteten. Og jeg vil give mit Hoved paa, at det i det Øieblik M. sagde det, var saa oprigtigt meent i ham som muligt, ret hans Hjertens Mening – just det er Ulykken – især naar man saa tænker paa Søndagen.

NB8:44

#

Man siger, at det Gode giver Kræfter. Det er ogsaa ganske sandt, men det er meget fine og zarte Kræfter – det Onde derimod giver robuste Kræfter. Hvoraf kommer det ell., at naar En har gjort det Gode, og saa lider, saa lider han langt mere – uden fordi det Gode ogsaa i ædel Forstand gjør ham fiin og zart. Man kan forsøge det paa sig selv. Naar man har gjort noget Urigtigt – saa vil strax det Onde hjælpe En med at give En Kræfter; thi Sagen er, man maa nu tage sig sammen, just fordi man har Uret. Den Gode er i Sammenligning hermed svag. Deraf kommer det, at fortvivlede Individualiteter, der hverken troe paa Gud ell. Evighed, i dette Liv oftest vise sig saa stærke – de

ere ganske ukjendte med den Zarthed, som det Evige giver. Derfor siger Ordsproget rigtigt: Ukrudt forgaaer ikke.

At det Gode giver Kræfter bliver lige vist, men det giver den Art Kræfter, som ikke tage sig ud i Verden.

NB8:45

#

Ak; thi i Theateret lee vi Alle af Kammeraterne; men i Virkeligheden lee vi Alle af den Enkelte, der bogstaveligen ikke vil paa nogen Maade være i et Kammeraderie. Den, som ikke vil det, gaaer nemlig Glip af alle jordiske og verdslige Fordele (Penge, Ære, Anseelse o: s: v:); og naar det nu er En, som let kunde naae det, naar han blot vil tage et Par Kammerater til Hjælp: er det saa ikke sært og latterligt!

Gud hjælpe os, for den Moral, Scenen skal bibringe Mskene; det demoraliserer dem just end mere, dette vittige Kjendskab til Usselheden.

#

NB8:46

#

»Lad Hjertet i Sorgen ei synde«

Under denne Titel kunde jeg have Lyst til at skrive et Par Taler, der behandle de msklig talt skjønneste og ædleste Former af Fortvivlelse,^a dem som »Digteren« elsker, og som kun Christendommen vover at kalde Synd, medens det msklig gjælder, at Saadannes Liv dog er uendelig værdifuldere end alle disse Millioner af Prosa-Pak.

a ulykkelig Elskov, Sorg over en elsket Afdød, Sorg over ikke at være kommet paa sin rette Plads i Verden

NB8:47

#

Thi hvad er det Modsatte af et Kammeraderie det er selv at ville være en Enkelt og vedkjende sig denne Anskuelse af den Enkelte, og handlende at gennemføre den, consequent, ubetinget at gjøre sit Forhold til ethvert andet Msk. dialektisk i Ideen, strengt consequent at værge sig mod Roes og Anerkjendelse (da denne saa let afføder Compagnieskabet) og tie til Angreb, da disse ikke kunde virke saaledes. Men skulde nu Nogen, paa det Spørgsmaal hvad det da er han finder saa sært og

latterligt hos mig (antaget at han da ikke er bestialsk nok til at svare: Dine tynde Been og Dine Buxer) saa maatte han vel svare: just dette.

Men Scribe, der hverken veed ud ell. ind den Sag betræffende, selv i Stykket, der bekæmper Kammeraderie, etablerer det: han beundres. I Virkeligheden kan man slet ikke kjende det, og slet ikke see, at jeg, ganske anderledes grundig og ethisk er den sande existentielle Modsætning dertil – nei mig finder man sær. Det sagde man ogsaa om Johannes d. Døber – hvad Mynster saa skjønt udhæver i sin Tale om ham; men i Livet var det nok det Mynster sidst vilde have sagt om sig, at han var sær. Det veed Gud, der [er] ogsaa i hele hans Existents ikke det Mindste, som verdslig Forstandighed kunde kalde sær, hans Existents er denne Art Forstandighed saa conform som mulig.

NB8:48

#

Luther fortæller (i *Prædikenen* over Evangeliet paa 10^d Søndag efter Trinitatis) efter Josephus, at der blev 90,000 Jøder førte fangne bort fra Jerusalem, og at Prisen paa dem var saa ringe at 30 af dem solgtes for 1 Penning. Man seer altsaa, at der er Tilfælde hvor Evangeliets Udsagn, at vi ere mere værd end Spurver, ikke holder Stik, thi der gaar 2 a 3 paa een Penning. Dog her var det jo ogsaa Guds-Straffedom.

[a] Det er ved saadan Leilighed man saa rædsomt føler Trykket at være Msk: denne Modsigelse: det Ideale der fordres af hvert enkelt Msk, og saa pludselig at see, at man dog kun er som Dyr.

NB8:49

#

Her seer man ganske stærkt Modsætningen mell. Jødedom og Christendom. Den jødiske Fromhed hænger altid fast ved det Jordiske, og faaer egl. Conformiteten ud: jo frommere, jo bedre gaaer det En her paa Jorden, man lever længe o: s: v: Et staaende Billede, hvormed den jødiske Fromhed beskriver Ugudelighed er derfor dette: han spirer op som et stort Træ – men i et Nu er det forbi.

Nu spørger jeg: er dette ikke, msklig forstaaet (naar vi ikke lyve ved Hjælp af hvad vi bagefter fik at vide) Beskrivelsen af Xsti Liv: et Msk. der i tre Aar driver det til at være saa høit skudt op, at man vil udraabe ham til Konge, og saa at blive korsfæstet som en Forbryder.

Jødedom sætter Eenhed mellem det Gudd. og dette Liv – Xstd. sætter Splid; den sande Xstens Liv vil netop være dannet efter det Paradigme som for Jøderne er Paradigmet for den Ugudelige.

#

NB8:50

#

Ogsaa det hører med til Verdens Lumpenhed, at naar saa den christelige Selvfornegtelse vil finde sig i at lide, saa vil alle De, der feigt og lumsk lod være at komme ham til Hjælp, tage sig dette til Indtægt, som havde de slet Intet at bebreide sig. Sagtmodighed gjør som jeg har viist de Andres Skyld mindre; men deraf følger ikke, at den Sagtmodige ikke meget godt seer al deres Feighed og Usselhed. Og christelig gjælder det, at det skal der ogsaa passes paa, at Uretten bliver aabenbar; ell. bestyrker jo en Sagtmodig kun Verden i det Onde, og Verden kunde aldrig faae noget bedre Skalkeskjul end den Sagtmodiges Sagtmodighed.

#

NB8:51

#

Arndt 2 B. Cap. 20 § 5. Naar vi bede skulle vi glemme alt Andet, - derimod naar man gjør andre udvortes Ting, saa skal man ikke hænge ved dem med hele Sindet, men være adspredt.

NB8:52

#

Evangeliet om Pharisæeren og Tolderen. Luthers Prædiken. Luther siger rigtigt at den Dom af Gud, at Tolderen gik retfærdiggjort hjem fremfor den Anden, ikke blot er stridende mod Fornuft, men er forargelig ☹: maa være det for Msk-Forstanden, for det verdslige Sind.

Luther beundrer Tolderen at han i sin Bøn sammenføier saa modsigende Ord som: mig - Synder - naadig.

Men forkeert er det, at han mener, at Tolderen maa have hørt Evangeliet, slige Bønner findes jo ofte hos David.

Rigtigt oplyser han betræffende Synden, at først lokker det Onde, som var det Ingenting, og saa forskrækker det, naar man har ladet sig lokke. Derfor har jeg ogsaa et Sted talt om at Angeren anden Gang er den sande Anger.

NB8:53

#

Det er dog et Væv af Sviig den hele Prædiken af Mynster om Xsti Forhold til hans Venner. At kalde dette Xsti Forhold Venskab, og i den Anledning præke op om at slutte sig til Venner! Kan der tænkes noget mere polemisk end saaledes at maatte vrage hele Samtiden for saa endelig at finde et Par af den simpleste Klasse. Hvis Mynster istedetfor at blive hvad han er maaskee ved Hjælp af Venskab, efter Xsti Exempel havde holdt Sandheden saa stivt fast, at hans Forhold blev polemisk mod alle der maatte kaldes hans Lige og han saa endeligen fandt en Skomager- og Skræddersvend, med hvem han indgik det – nøieste Venskab: mon ikke Biskop M. vilde have leet sig fordærvet over det Venskab.

NB8:54

#

Blosius *Consolatio Pusillani*[mi]ump. 381.

»Satis rogat, qui morbum (Synden) agnoscit; vehementer rogat, qui plorat et confidit.«

#

NB8:55

#

See der have vi Biskop Mynster. I den Prædiken om Johannes d. Døber (upaativleligt er det den, ell. det er den om Bønnens Kraft, ell. 1 af de første 5 i de første Prædikener) siger han, at man skal overveie for Gud hvad man vælger som sin Opgave og Gjerning, »og hvad Du ikke kan forstaae, hvorledes det skal skee ved Dig, det kan Du være vis paa, det er hell. ikke Din Opgave.« Paa den Maade bliver der altsaa ingen Plads for det egl. Religieuse: at vove i Tillid til Gud. Det bliver en slet og ret Forstand-Overveielse, men religious Handling bliver der Intet af. Man bruger sin Smule Forstand, og sætter man maaskee stadselig Guds Navn til ell. Guds Navn til for Stads Skyld.

[a] Moses fE kunde jo ikke begribe, hvorledes det skulde skee ved ham, han som ikke kunde tale; han sagde: nei, send en Anden.

NB8:56

#

I Samtidighedens Situation har man egl. ikke dømt saa ufordeeltigt om Judas. Dette med de 30 Secler har man ikke videre accentueret, man har sagt: hvor meget ell. hvor lidet gjør Intet til Sagen. Men man har lagt Eftertrykket paa: at Xstus jo i Grunden havde bedraget Judas, skuffet hans Forventninger – derfor er det i sin Orden, at han hevner sig, og han kunde forsaavidt gjerne have ladet være at tage de 30 Secler, som Ypperstepræsten vel mere havde paanødt ham, for ikke ligefrem at have ham til deres Medindviiede og Forbundne.

NB8:57

#

Hvor forunderligt det dog er med Øieblikkets Syn og Historiens Syn. Til en vis Grad var det jo rigtignok Feighed, at Msk. saadan talte om at » *Corsaren*« var Ingenting, men skjøndt dette altsaa forholder sig anderledes, saa er det dog de Flestes oprigtige Mening, at *Corsaren* vil hurtig være glemmt, stolt seer alle de andre Blade ned paa det i denne Henseende og trøste sig med at tilhøre Historien; ja dersom jeg vilde yttre min modsatte Anskuelse, saa vilde man forklare det af min formentlige Pirrelighed. Og dog sie irren. Det er Danmarks Opløsnings Historie vi leve – og netop *Corsaren* er det normale Phænomen i een Retning, Marts-Ministeriet det andet; men *Corsaren* har et længere Liv og har bespændt Terrainet uhyre. Den var i en vis Forstand betydelig, netop i Retning af det Onde, – og Historien er det i en vis Forstand ligegyldigt enten det er det Gode ell. det Onde, naar det blot er det Betydelige, med Talent og Consequents og Dristighed Gjennemførte. » *Corsaren*« har til en vis Grad selv forstaaet dette, og der af dens Forsøg paa at ville være et Slags sædelig Foretagende, der ved ethisk Satire gavnede det Gode (a laAristophanes). Denne Løgn anseer jeg at være af stor Vigtighed at man fik gjort aabenbart, det lykkedes mig. Men paa den anden Side har Goldschmidt ogsaa i een Forstand havt Ret mod de fleste Samtidige, thi deres formentlige Overseen, var, forsaavidt Spørgsmaalet var om Talent, Usandhed, det var et Forsøg paa at tillyve sig at kunne oversee hans Talent, fordi han misbrugte det. Jeg anseer, det saa vigtigt for min hele historiske Stilling, at det bliver nøiagtigt opbevaret, at jeg anseer de to Artikler for ganske ubetinget medhørende til hele min Forfatter-Existents, hvorfor jeg ogsaa maa, hvad jeg tidligere har paatænkt, see at faae de Par Avis-Artikler, jeg overhovedet har skrevet, udgivne i en særskilt lille Bog.

NB8:58

#

I Luthers Prædiken over *Evangeliet* paa 12te Søndag efter Trinitatis (Ephata) findes nogle rigtige Bemærkninger om Troen paa andres Vegne, men ogsaa den sædvanlige dialektiske Uklarhed, naar han taler om, at kun naar vi kunne tilføie: det skeer visseligen, saa skeer det ogsaa; thi Sagen er jo, at enhver Bøn maa gjøres dialektisk, men Luther vakler mell. den umidd. Bestemelse af Tro og den dialektiske.

NB8:59

#

Spørgsmaalet er det dog, om ikke Munkeordener igjen blive fornødne, for dog at faae Præster, ell. Mennesker der ene leve for at prædike. Det var dog en Vildfarelse, der fulgte af Reformationen, og dens hele

politiske Sving, at fordi Luther giftede sig (i Modsætning til Coelibatet) derfor blev det næsten en Fuldkommenhed at gifte sig. Naar det ikke at gifte sig blot forstaaes rigtigt, saa behøver Religionen altid ugifte, især i vor Tid.

NB8:60

#

Kom Xstus nu til Verden, vilde han dog maaskee ikke blive slaaet ihjel, men udleet. Dette er Martyriet i Forstandens Tid, i Følelsens og Lidenskabens Tid slaaes man ihjel.

#

NB8:61

#

Mc. 7, 36. »Xstus bød dem, at de ikke skulde tale derom, men jo mere han forbød dem det, jo mere forkyndte de det.« Her kunde gøres den Reflexion, at det maatte jo Xstus selv vide forud, og hvorfor forbød han dem det saa. Forøvrigt er det et af de vanskelige Tilfælde, thi Ens Samvittighed kan byde En at gjøre det, medens dog Ens Forstand desto værre næsten kan forudsee, at det Modsatte vil skee.

NB8:62

#

Humoristisk Replik.

»Hørte De N. N. idag prædike?« »Jo, jeg gjorde.«
»Hvad syntes De om den Prædiken?« »Ja, der var virkelig gode Ting deri, fE Fadervor.

#

NB8:63

#

Christus siger: Den, der elsker mig, for ham vil jeg aabenbare mig. Men saaledes gjælder det overalt, det man elsker, det aabenbarer sig for En; Den, der elsker Sandheden, for ham aabenbarer den sig o: s: v;; thi man tænker sig gjerne Modtageren uvirksom og saa det Aabenbarende meddelende ham, men Forholdet er, at Modtageren er den Elskende, saa bliver det Elskede ham aabenbart, thi han omdannes selv i

Lighed med det Elskede, og selv at blive det man forstaaer, er den eneste grundige Maade at forstaae paa, og man forstaaer kun i Forhold til som man selv bliver det.

Man seer forøvrigt her, at det at elske og kjende (γινῆσθαι) er væsentligen eenstydige; og som det at elske betyder at det Andet bliver aabenbart, saa betyder det naturligviis ogsaa at man selv bliver aabenbar. Forholdet er saa inderligt (et at være ell. ikke at være) at alle Forsikringer og Deslige om at elske og elske, hverken gjør fra ell. til.

NB8:64

#

Det er ogsaa et Skalkeskjul man har opfundet, denne Strid: om man prædiker høitrvende ell. eenfoldigt: om man bruger kunstigere Ord som kun faae forstaae ell. eenfoldigere. Nei det eenfoldige er: at gjøre hvad man siger; at handle er Eenfoldiggjørelse, hvad jeg i Gjerning udfører er ogsaa eenfoldigt, thi ell. lader det sig ikke gjøre. Men det derimod at bruge yderst eenfoldige Ord – og saa dog ikke at gjøre hvad man siger, i eenfoldige Ord at tale om at lide Fornedrelse og selv eftertragte Høihed: det er ogsaa Høitrvendhed.

#

NB8:65

#

Luc: 10, 23. Salige de Øine, som see det, I see.

Det er dette Sted, som de leflende Præster og en leflende Xsthed altid har misbrugt, til at verdsliggjøre Xstus som var der Noget ligefrem at see. En Misbrug bliver det nu vist nok; men lad os see om Skriften ikke har gjort Alt for at forhindre den.

Xstus siger til Disciplene i Særdeleshed (Han vendte sig til Disciplene i Særdeleshed). Forunderligt nok, i de Steder af Bjergprædiken, hvor Xstus taler om hvad der kan fordres af de Xstne, der ere Præsterne opmærksomme nok paa, at der staaer han talte til Disciplene i Særdeleshed. Men her falder det Præke-Foredraget bequemest, at oversee det.

Altsaa Han sagde det til Disciplene i Særdeleshed. Og hele Capitlet forklarer dette, thi Xstus beklager sig over de Andres Dorskhed og Ugudelighed, at de Intet saae (12. 13. 14. 15.). Just i Modsætning dertil, til denne msklige Dorskhed og Sandselighed, bliver Jesus sig sin uendelige Betydning bevidst, ell. sin Guds-

Bevidsthed, og da er det han siger det til Disciplene.

Dette vil sige, hele denne Herlighed er kun for Troen.

NB8:66

#

I Prædiken over *Evangeliet* paa 13de Søndag efter Trinitatis (barmhjertige Samaritan) gjør Luther den Bemærkning, at den Skriftkloge blot spørger: hvo er da min Næste, ikke: hvo er da min Gud, thi han bildte sig ind, at i Forhold til Gud havde han opfyldt Loven.

#

NB8:67

#

I Grunden vilde en Reformation, der skaffer *Bibelen* til Side, have nu nok saa megen Gyldighed som Luthers Afskaffelse af Paven. Dette med *Bibelen* har udviklet Lærdommens og Juristeriets Religiositet, lutter Adspredelse. En Slags Viden i den Retning er efterhaanden trængt ned i den allersimpleste Classe, saa intet Msk. mere menneskeligt læser *Bibelen*. Men saa gjør den ubodelig Skade; dens Tilværelse er saa som en Befæstning af Undskyldninger og Udflugter o: s: v: i Forhold til det at existere; thi altid er der Noget, man først skal see efter, og altid dette Skin, at først maa man have Læren fuldk. i Form, inden man kan begynde at leve – det er, man kommer aldrig til at begynde paa det Sidste.

Bibelselskaberne, dette matte Vrængbillede af Missionen, et Selskab der ganske som andre væsentligen blot virke ved Penge, og lige saa verdsligt have travlt med at udbrede *Bibelen*, som andre Compagnier med deres Enterpriser: Bibelselskaberne have gjort ubodelig Skade. Xstheden har længst behøvet en religios Heros, der i Frygt og Bæven for Gud havde Mod til at forbyde Folk at læse i *Bibelen*. Dette er noget ligesaa fornødent, som at der prædikes mod Xstdommen.

NB8:68

#

Det med at afskaffe de moralske Garantier for at sætte de juridiske istedet var en Opfindelse af indbildsk og mistroisk menneskelig Kløgt; men det var tillige noget Andet, et Forsøg paa at afskaffe Gud ell. at gjøre Gud til en Dumrian, han som deels for sit Vedkommende er sølle nok til at nøies med de moralske Garantier, og deels er alle de moralske Garantiers Garant.

NB8:69

#

Naar man kun altfor nøie har lært at kjende Verdens Selviskhed, dens Higen efter egen Fordeel o: s: v:, nu vel saa er man da ikke saa sangvinisk, at det falder En ind, at man skulde komme godt derfra, naar man paa nogen Maade colliderer med Andres Egoisme. Men da fatter man et Haab om, at man ved selv at være i Sandhed uegennyttig, givende Afkald paa al jordisk Fordeel, dog maa røre Mskene. Dette var mit Haab. Men, nei. Der gives en langt dybere Egoisme, den, at Mskenes Egoisme ophidses, just fordi de maae indrømme En denne Uegennyttighed, og dermed en vis Heterogenitet. Her begynder saa den sidste Form af Forfølgelse. Dette er Xstds Lære, og dette er det, hvad Xstus og alle sande Xstne have udtrykt. Jeg tilstaaer, saa levende havde jeg ikke forestillet mig det, som jeg nu har lært det at kjende af Erfaring.

NB8:70

#

I Grunden er jeg ogsaa i denne Henseende for idealt opdragen; jeg kommer ganske eenfoldigt tossende i den Tanke, at man skal gjøre Alt for at gjøre Msk. opmærksomme, i den Tanke, at ethvert Msk. er en uhyre Gjenstand, at der ikke er een end sige 1000 tilspilds. Ja, god Nat! Det er i Grunden frygteligt den Objektivitet, med hvilken de Fleste ere vidende om, ja deres daglige Liv udtrykker det saa, at der er Tusinder og Tusinder og Tusinder, som ligefrem gaae spildte, et Rov for alle snedige ell. feige Folkeforførere – og Ingen siger et Ord derimod. Ja, i Grunden vilde Msk. skoggerlee, naar En for Alvor vilde sige, at det var et Mskes (altsaa ogsaa hans) Pligt at forbedre Verden. Oh Herre Gud, vilde man sige, saa Du vil være en Reformator; nei min Ven, dertil er Du for lille o: s: v: o: s: v:.. Og dog vilde man (dette er en ny Confusion) ikke have Noget imod, at en Præst ∩: En der taler universelt, ell. at en Lærebog siger: det er et Mskes, ethvert Mskes Pligt at arbeide til Verdens Forbedring. Sagt vil man nok høre det, helst af en Anonym. Men naar En vil gjøre det, altsaa en Enkelt (thi idet Handling kommer, kommer den Enkelte) finder man det latterligt. Det er, man finder det ikke latterligt at sætte et x sammen med Idealet, men vel at sætte et enkelt Msk. sammen med det, ∩: man vil i Maximum at der tales om det Høieste; men skal det gøres, saa maa det være den Enkelte, og saa finder man det latterligt. Man seer her den dybere Betydning af Anonymitet og Socialitet, det er for at afværge – det Latterlige (∩: for at umuliggjøre det Sande) at en Enkelt vil. Naar en Anonym taler i de høieste Toner om det Høieste; det finder man er ypperlig; man indbilder sig at en Anonym er mere end en Enkelt, i ethvert Tilfælde faaer man ikke Indtrykket af, at en Enkelt vil gjøre det.

Det er egl. frygteligt, den Fortvivlelse med hvilken Mskene saadan engang for alle betragte Verden som opgivet, og som i en Ildebrand Hver blot seer at rive til

sig, og undgaae Farerne. At deres Betragtning er denne, seer man, naar man seer paa deres Handlinger; i Ord og Tale ere de Philosopher, Optimister, der prise denne den bedste Verden.

Med den Xstne er det lige Modsat; han lærer at Verden ligger i det Onde, men desuagtet opgiver han den ikke, men han vover Alt for at bidrage Sit til, at den maatte blive bedre og det Gode maatte komme.

NB8:71

#

Det mærker man dog paa hele Mynsters Fremstilling af Xstd, at han aldrig har existeret christeligt; han har ført sit personlige Liv i en Slags hedensk Retsindighed ved Hjælp af msklig Forstand, det han prædiker er en Forgylnding som kommer til om Søndagen, og som han maaskee i en Betragtningens Øieblik har. Deraf kommer det, at i enhver Fremstilling er der altid en Udflugt mulig, en ubestemmelig Noget, om at man til andre Tider, under andre Forhold handler anderledes o: s. v.: Og derfor har han egl. Noget mod den Fremstilling af det Christelige, der i sin Tegning er saa nøiagtig, at ingen Udflugt bliver mulig. Af en Mand i en saa høi Embedsstilling, derhos saa meget indviet i det Verdslige som han, har han vistnok megen Religieusitet; men dog er hele hans Existeren en saadan Gaaen paa Kjøb, en Tingen. Han dadler med Rette dem, der opgive Alt fordi de maae opgive Noget; men Spørgsmaalet er, om han dog ikke har taget sig det for let med at opgive. Dersom Xstheden er et Sandt, saa har Biskop M: forsvaret Xstd., er Xstheden en Usandhed, saa har Biskop M. bidraget uhyre til at afskaffe Xstd.

NB8:72

#

Hvilken Forandring! I Oldtiden opførtes ordligviis hvert Stykke kun een Gang, nu giver man en Fest- Forestilling paa Abonnement.

Det at et Skuespil nu opføres saa mange Gange, betyder egl. (i Modsætning til Oldtiden) at Interessen er gaaet fra Digtet over paa andre Gjenstande: Udførelsen, Skuespilleren, tilsidst paa Theater- Maleren, Decorationerne, Friseuren, Skrædderen.

NB8:73

#

Det haaber jeg ved mine Skrifter at naae: at efterlade mig en saa nøiagtig Tegning af det Christelige og dettes Forhold i Verden, at en ædel begeistret Yngling kan her finde et saa nøiagtigt Kaart over Forholdene som noget topographisk af de berømteste Instituter. Jeg har ikke havt en saadan Forfatter til Hjælp. De gl. Kirkelærere manglede den ene Side, de kjendte ikke Verden.

NB8:74

#

Saaledes er den høieste Magt Afmagt: hvor afmægtig at Xstus er den Eneste, der aldrig fik Ret, thi endog hans Død blev jo en Velgjerning og endog for hans Mordere.

NB8:75

#

Ogsaa dette med Menigheden er en Arrangeren af Evigheden indenfor Timeligheden. Man seer det strax paa Mediet. Menighed er i Værens Medium, deraf det sig bredende, det beroligende. Den Enkelte er i Vordens Medium – og denne jordiske Tilværelse er Prøvens Tid derfor er der her ingen Menighed.

#

NB8:76

#

Ogsaa i denne Henseende var der da som i Alt en uendelig Forskjel mell.hende og mig; hun ønskede ell. havde dog ønsket at glimre i Verden – og jeg med mit Tungsind og min tungsindige Opfattelse af at lide og at skulle lide. Hun havde nu vel indtil videre været nøiet med sit Forhold til mig, som netop maaskee først vilde have tilfredsstillet hende i Retning af at glimre. Men naar det saa var blevet Alvor enten med min Tilbagetrukkenhed i Ubetydelighed, ell. min Styren ud i virkelig og i christelig Lidelse, hvor ingen Ære ell. Anseelse er at vinde: saa havde hun let tabt Humeuret. Og jeg – ja jeg var aldrig blevet mig selv.

NB8:77

#

I Umidd. Forstand kjender man kun een Fare, naar man vil stride i Verden: den, om man nu ogsaa har Kræfter til at stride. Den lumske Fare: om det ikke kunde hænde En, at man blev beundret taget til Indtægt, der hvor man vilde stride: den Fare, kjender Umiddelbarhed ikke. I Umidd. er det derfor en Lyst at polemisere; man kjender ikke sine egne Kræfter, har en Forestilling om at Modparten maaskee har større Kræfter: her er det hele Spil af Conflicter. Hvor langt mere udmattende, at stride, naar man har Overlegenheden, og kun har med Aandsløshedens sandselig-virkelige Modstand, Numerus at gjøre.

NB8:78

#

Just Overlegenhedens Magt er i Endeligheden Afmagt. Socrates havde Overlegenhedens Magt, derfor blev han henrettet; havde han være[t] som alldm. Msker, saa havde han grædt og flæbet for Domstolen, smigret Folket: og saa var han ikke blevet dømt. Saaledes den Stærke, der kan bære alle Usselhedens Mishandlinger let, smilende, han er netop derfor den Afmægtige; var han den Svage, saa vilde man have Medlidenhed med ham, og han kom slet ikke til at lide.

NB8:79

#

Og naar jeg saa er død, vil det hedde: ja, han var det Overordl., det var vi Alle enige i. Og dersom en Naiv (∴ en Ironiker) vilde spørge dem: »men hvordan kunde det da gaae til, at han blev saaledes mishandlet og priisgivet til Pøbel-Forfølgelse?« saa vilde jeg svare ham: ja, min Ven, det kom netop af at Alle vare enige om, at jeg var det Overordl. I Forhold til Andre, der blive Gjenstand for en lignende Pøbelagtighed, gik det snart over, og hvorfor? Fordi der vare Nogle, som ingenlunde ansee dem for det Overordl. Og De, som slet Ingen ansaae for det Overordl. slap allerlettest. Men just fordi man ansaae mig derfor, og fordi man ikke kunde faae mig svækket, men hver min ny Præstation vidnede om det Samme: derfor maatte jeg lide saaledes af Alle og i eetvæk – det var Misundelsens Offer. Stakkels Danmark, fra et uhyre Navn som Stat i Europa, er Du sunket ned til en Ubetydelighed, tilsidst til en Kjøbstad – det er nu hele Klatten.

NB8:80

#

Hvad Klogskaben bød at gjøre i Anledning af hele Pøbel-Opstanden mod mig, har jeg da altid vidst. Jeg skulde være reist til Udlandet. Den Indrømmelse var det egl. Misundelse vilde have fordret af mig. Havde jeg gjort det, vare mine Actier endog stegne.

Men mit Bestik forstaaer da Ingen – ak, og saa er det Christenheden, hvori jeg lever, og hvori vi jo Alle ere Xstne – og mit Bestik er ganske simpelt det christelige. Guds Bespottelse er vistnok min Sjel temmelig fremmed; altsaa jeg siger ikke at et Msk. skal bilde sig ind at være Xstus, men Enhver skal have ham til sit Forbillede, og her er altsaa det at lide indsat som absolut bedste Couleur.

Ja havde jeg været En, der higede efter Ære og Anseelse, som da Alle hige efter i disse Tider – saa havde det formdl. været en Forløbelse af mig at gjøre et saa marqveret Skridt som jeg gjorde, og saa havde det været rigtigt at expatriere for saa at vinde en ny Triumph.

Det Anstrengende, det egl. Examinerende er det

Daglige, daglig at skulle ved Hjælp af det Høieste holde de ussleste Krænkelser ud, daglig ved Hjælp af det Høieste holde det ud, ligesom at være aldeles til Overflod. Den, som vil Mængdens Bifald maa derfor altid klogt samle paa Knaldeffect, paa Halvetimer – thi længere har Mængden af Msk. ikke det Store, længere kan den ikke holde det. Derfor en Expatrieren med Ecclat og en Tilbagekomst med endnu større.

Men hele mit Forfatter-Liv har været en systematisk gennemført, ja med maaskee 10 Gange saa megen Klogskab som de Kloge har, gennemført Operation i modsat Retning. Altid kommer jeg forkeert, aldrig paa den Aarstid hvor der er Allarm i Literaturen; altid i store Bøger; aldrig saaledes indrettet, at det giver Læseren Leilighed til at løpse sig med at læse det høit ell. Sligt o: s: v: o: s: v: Og dette gaaer igjennem lige til den mindste Ubetydelighed. En lille Theater-Artikel om Frue Heiberg – ja det kunde let blive en Troldkjærling. Men for en Forsigtigheds Skyld udkomer den i Sommer-Maanederne, netop i den Tid, da ikke et Msk. bryder sig om at læse Theater-Artikler. Den skulde være kommet ved Saisonens Begyndelse, aabnet Saisonen: jo, jeg takker. Og overhovedet veed jeg da trods Nogen Beskeed om Kunsterne – men jeg foragter at bruge dem, ja jeg bestræber mig for at gjøre lige det Modsatte.

Thi jeg har hidtil stadig været i Minoriteten, og jeg vil være i Minoriteten, og jeg haaber med Guds Hjælp, at det skal lykkes mig indtil min sidste salige Ende – fordrister jeg mig end langt fra ikke (Gud forbyde det) til at sige, at mit Liv ligner Xsti, en Satire over ham skal det dog ikke være: at jeg blev æret og anseet fordi jeg talte Sandhed – og Han, der var Sandheden blev korsfæstet.

NB8:81

#

Længere komme Mskene egl. aldrig end til at gaae og snakke om det Gode, om hvad man burde gjøre, men at der er saa meget til Hinder derfor o: s: v: – og til at ansee det at gjøre det for en latterlig Overdrivelse.

NB8:82

#

Da Johannes den Døbers Fader ikke vilde troe^a Forkyndelsen om, at ham skulde fødes en Alderdoms Søn, blev han til Straf stum: saaledes skal Tvivlen have det, lige paa Øieblikket skal der siges til den: hold Mund.

a da han tvivlede

Forøvrigt blev jeg ved at høre Pastor Helveg idag opmærksom paa Noget, som han ogsaa berørte, at nemlig dersom Johannes den Døbers Fader havde talet saa havde Ingen troet ham, men just det, at han var blevet stum, maatte der til for at vække Opmærksomhed for og Tiltro til, at ham var hændt noget Overordl.

#

NB8:83

#

Det er dog anstrengende og en Skole for
Taalmodigheden, saaledes Aar efter Aar hver evige
Dag de mangfoldige Gange overalt næsten at erindres
om Eet og det Samme (nu af et Barn, nu af en
Skomagerdreng, en Brygerknegt, en Student en
Borger o: s: v: o: s: v:) om mine Stakkels tynde Been.
Og saa overalt disse Reflexions Collisioner, at jeg paa
samme Tid skal udtrykke, at jeg er en Slags anseet
Mand i Folket o: s: v: o: s: v:. Og saa at jeg nu engang
er saa overordl. begavet at jeg kan blive ved at
præstere – thi var jeg en simpel Borgermand saa var
denne e Mishandling utænkelig, man var længst kjed
af den blot i Løbet af 8 Dage.

Saaledes anerkjendes det Udmærkede i Kjøbstaden
Kiøbh. En Uegennyttighed i Stræben, som man ikke
har her, en Begavethed, som søger sin Lige, en
oprindelig christelig Villighed til at ville være lige med
Alle: Egenskaber, der, som synes mig, maatte røre
den lille Nation, som jeg sandeligen ikke gjør Skam:
det lønnes saaledes.

Og hvor let vilde dog det Hele falde mig, dersom der
blot var Nogle, som ret kunde gjøre Dandsetrin[e]ne
med mig; men der er Ingen, de have ikke Mod til at
svinge sig høit, og Scenen er for lille; derfor tynger
Alle paa mig, da Alle ere mere ell. mindre
Medskyldige. Selv den Enkelte, der i Begyndelsen var
meest indigneret, han er i Løbet af Aar naturligviis
afsløvet, og dømmes saa tilsidst mig.

Og hvorfor holder jeg saa dette ud, hvorfor er jeg ikke
reist for længe siden? Jeg kan det indtil videre ikke
anderledes; jeg troer jeg vilde i Udlandet fortryde min
Reise som en Utroskab mod min Idee; jeg har at blive
paa Stedet, saa længe som muligt, troende forvisset
om, at Styrelsen vil lade Eftertrykket falde paa mit Liv,
naar jeg har holdt ud, og lade Alt Dette tjene til at
belyse Xstd, tjene min Sag, som jeg har den Ære at
tjene.

NB8:84

#

Det er Tilfældet næsten med alle Msk, at de gaae ud i
Livet med een ell. anden Tilfældighed i deres Liv, om
hvilken de sige: saadan er jeg nu engang, jeg kan det
ikke anderledes. Dertil svarer Styrelsen: saa Du kan
det ikke anderledes, det skal jeg nok lære Dig; og saa
begynder den at bearbejde dem – og Mængden af

Ms. slibes saa til i Livet. Dette er Massen af Mske i hver Generation. Saa kommer der en lille Afdeling i hver Generation, der staae faste paa deres: jeg kan det ikke anderledes, at de gaae fra Forstanden. Endeligen er der saa i hver Generation nogle ganske Faae, som trods alle Livets Forfærdelser staae inderligere og inderligere fast ved deres: jeg kan det ikke anderledes. Det er Genierne. Deres: jeg kan det ikke anderledes, er en uendelig Tanke; thi er det en Endelighed man vil holde saa stærkt fast, saa gaaer et Ms. fra Forstanden. Og har han ikke Charakter nok til at holde saaledes ud, saa slibes han af.

NB8:85

#

Derom er da ingen Tvivl, at Joh. Climacus har Ret i Alt hvad han siger om den Sentimentalitet med den saa kaldte barnlige Xstd. Julefesten er egl. et Kjætterier, ♂: saaledes som den nu holdes. Den hænger sammen med hele det uhyre Sandsebedrag af en bestaaende Xsthed. Hvor det trøster mig (thi jeg har længe haft en Mistanke i den Retning, men ikke ret turdet lade den komme frem) at jo ogsaa Julefesten først opkom i 3de og 4de Aarh. – og som et Surrogat for en hedensk Fest.

[a] NB.

NB8:86

#

Barnedaaben kan man gjerne lade staae, men Confirmationen maa henlægges til det 25de Aar.

#

NB8:87

#

Noget om det at »bede«

Den rigtige Bemærkning af de Gamle: at det at bede er at aande. Her seer man det Dumme i at tale om et hvorfor; thi hvorfor aander jeg? fordi jeg ell. døde – saaledes med det at bede. Ei hell. mener jeg ved at aande at omdanne Verden, men selv blot at reproducere Vitaliteten og fornyes – saaledes med det at bede i Forhold til Gud.

NB8:88

#

Jeg har det jo for en Deel i min Magt at gjøre Ende paa alt Vrøvlet her hjemme: blot en Vending, saa kan jeg vinde Mskene; men det tør jeg ikke. Om der kommer Hjælp, det vilde glæde mig; men jeg tør Intet gjøre, uden hvad jeg bestandigt har gjort, at fremstille min Sag klar tydelig, levende, overbevisende – men ingen private Haandtryk, at man skulde gjøre Noget for min Skyld.

#

NB8:89

#

Selv om man havde et Par Syvmile Støvler: ikke Enhver var istand til at bruge dem. Denne Pludselighed, med hvilken man i et Secund var henflyttet 7 Mile vilde gjøre dette Skridt til et høist alvorligt Skridt, som man neppe havde Mod til. Msket er dog beregnet paa det Almählige.

NB8:90

#

Fjernelsen af Relativitet i Forhold til Tid og Rum virker comisk fE hvis der var en Jernbane til Hirscholm, og da en Mand var ansat i Rentekameret fE – og gik hjem om Middagen og kom igjen i Contoiret om Eftermiddagen, hvilket Alt let lod sig gjøre ved Hjælp af Jernbane.

NB8:91

#

Deri ligger det Isolerende i at være Gjenstand for Grinets Angreb, at der jo ikke er det mindste af en Sag, men i allerstrengeste Forstand det reent Personlige. Derfor er det umuligt i Forhold til dette Angreb at Andre kunne deeltage med En, hvilket er Tilfældet naar det er en Sag.

#

NB8:92

#

Jeg kan ikke godt tale med Nogen om mit Inderste; thi hvad der paa saa mange Maader opmuntrer mig, mit Øies Dannelselse for det historiske Perspektiv, hvormed

jeg, foruden min Tro, allerede kan see min Sags Rigtighed: alt Dette kan jeg ikke godt gjøre Andre til Gjest paa, de ere paa en Maade Uvedkommende, og kunne jo ikke dele det med mig.

NB8:93

#

At det er Pressen der har demoraliseret Staterne, kan man ogsaa see saaledes. Kun en meget Dannet kan uden Skade læse Aviser; saadanne Dannede ere i hver Generation bestandigt meget faae – og disse Faae læse jo næsten ikke mere Aviser. Men Mængden læser Aviser, Mængden for hvem den i og for sig usunde Føde absolut er det Usundeste.

Man kan see det Samme paa en anden Maade. Det, hvorved Pressen vil virke er Udbredthed; men Udbredthed er just Løgnens Magt, en sandselig Magt, liig Nævernes. Man kommer til at tænke paa Goethes Ord: man har afskaffet Djævelen og faaet Djævl.

NB8:94

#

Havde jeg levet i et stort Land, var jeg aldrig blevet istand til saaledes at belyse Xstd og den christelige Lidelse, som nu. I et stort Land vilde jeg have haft en Modstand, som jeg maatte anerkjende for Noget, jeg var kommet til at stride ud efter. Her i Danmark har jeg fra første Øieblik let seet, at jeg var Alle overlegen, at der ikke var Tanke om virkelig Modstand. Saaledes uden Sværds slag Seierherre maa jeg lide al Smaalighedens og Usselhedens Modstand. Men dette er just christelig Lidelse. Naar man har virkelig Kamp ud efter, det er Kamp med virkelige Størrelser, saa faaer Inderligheden ikke Ro til ret i dybere Forstand at besinde sig paa Ansvar et ene for Gud. Men christelig Lidelse er egl. hverken mere ell. mindre end Ansvar et Lidelse ene og alene; thi i udv. Forstand er man Seierherre, om man end bliver bespyttet.

NB8:95

#

Man vil faae et dybt Indblik i hver Tidsalders Christelighed ved at see, hvorledes den opfatter Judas. Abraham a St. Clara er naiv overbeviist om, at han var den nederdrægtigste af alle Skurke, om hvem man blot har at sige alt optænkeligt Ondt – men ikke at forklare ham. Daub bliver altfor dybsindig metaphysisk.

NB8:96

#

Den Eneste, jeg kan sige jeg er misundelig paa, er han, naar han kommer, ham jeg kalder min Læser, der i Ro og Stilhed reent intellectuel vil kunne sidde og nyde det den uendelige Comiks Drama, jeg ved at

existere dersteds, har ladet Kiøbenhavn opføre. Dette Dramas Værd seer jeg vel bedre end han; men jeg har haft det Forbittrende og Væmmelige i det Daglige, og ogsaa denne ny Misforstaaelse, at man end ikke har turdet lee med mig, fordi man var mistroisk, og ikke kunde faae det i sit Hoved, at jeg i al dette Vrøvl endnu kunde have Øie for det Comiske. Digterisk interesserer det slet ikke, ja det er digterisk for galt, at dette Drama er blevet opført hver evig Dag Aar efter Aar; digterisk maa det forkortes. Saaledes vil det være for min Læser. Ved og med det Daglige begynder derimod det Religieuse, og saaledes forstaaer jeg mit Liv: dette den uendelige Comiks Drama er for mig et Martyrium. Men vist er det, dersom jeg ikke var mig bevidst som uendelig religieust forpligtet, kunde jeg have Lyst til at reise hen til et eensomt Sted og sætte mig til at lee og lee – om det dog end vilde smerte mig, at dette Krähwinckel er mit elskede Fødeland, denne prostituerede Spidsborgerligheds Residents mit kjære Kiøbenhavn.

#

NB8:97

#

Julefesten som den nu celebreres i den saakaldte Christenhed er reent Hedenskab, Mythologie. Dens Idee ell. Tanke er saa denne: et Barn er det Frelsende, ell. det at blive Fader og Moder er Livet anden Gang, det Luttrende, Forædlende. Livets Alvor^c begynder ganske rigtigt med at blive selv den der afsætter en ny Slægt, og som nu egl. først i dybere Forstand kommer til at leve i Kjerligheden til Afkommet, i Ansvarer for dets Opdragelse o: s: v: . Men denne Tanke er ikke videre specifik christelig, det er hedensk sexual-sjelelig Sentimentalitet.

[a] NB.

[b] som der staaer i evangl. *PsB.* 573 2^d Vers: det lille Barn paa Moders Skjød.

c (det er da sjeleligt)

Man har atter her rykket hele Xstd. et Dialektisk tilbage. Jesus blev født af en Jomfrue, og er saaledes, hvis vi skulle tale om en Julefest, ikke forholdende sig til Ægteskabet og Børnestuen og alt Dette som egl. indynder Julen for Mængden af Mskener, saa disse ansee den for den høieste christelige Fest og blive sentimentale ved Tanken om at blive Børn igjen dette forstaaet i den Forstand at det er at dandse om Juletræet, have Lyst til at spille Gnav og spise Pebernødder. Nei Xstus Barnet forholder sig til Aands Bestemmelsen af det at være Msk, forholder sig altsaa ikke til Ægteskabet, Fader, Moder, Barn, men til hver enkelt Msk. qua Aand.

NB8:98

#

Det vil formdl. gaae mig i Forhold til hele min Samtid som det gik mig med min Forlovelse og tidligere med min Fader og paa ethvert afgjørende Punkt i mit Liv. En ung Pige siger et Ord til mig, et Ord hvis Betydning for hende ikke er meget stor (thi meget religiøs udviklet var hun ikke) – og hun frembringer en uhyre Virkning, medens hun drømmer om Ingenting og gifter sig igjen. Saaledes har vel ogsaa Samtiden bildt sig ind at kunne spørge saadan en lille Smule med mig. Den tænker ikke paa, at med min Phantasie og min Opdragelse til religiøst at parere Ordre til det Yderste, bliver Sagen en ganske anden. Det vil gaae Samtiden som hiin Pige: pludselig vil den opdage hvad den har afstedkommet, og saa først bag efter egl. komme til at fortryde.

#

NB8:99

#

Det er ikke utænkeligt, at Christus i tidligere Samtaler – just for at vise Disciplene, at Hans Rige ikke var af denne Verden, og just for at vise dem, hvor nær Forvexlingen kunde ligge – har viist dem, at Han med eet eneste Greb kunde gjøre det Hele til et jordisk Rige og sig selv til en jordisk Messias. Han har saa deraf vel taget Anledning til at advare dem i H: t: den Maade, de forkyndte hans Lære paa; thi det egl. Afgjørende ligger bestandigt i den anden Gang, i Maaden hvorpaa det Sande siges, i Reduplicationen i at existere og handle. En kan fE forkynde et Rige, som ikke er af denne Verden, og ikke tage sig iagt for, at den hele Sag bliver Verdslighed ved Maaden, paa hvilken han forkynder det.

Dog, som sagt, dette har Christus maaskee i tidligere Samtaler viist Disciplene, hvor nær det Ene ligger det Andet, at der blot behøves et lille Tryk, for at verdsliggjøre det Hele. Og dette er det maaskee, der har bevæget Judas til at forraade Ham, for at forcere ham til ved dette lille Tryk at give Sagen en anden Vending.

Eller en anden Fortolkning. Judas var en Skeptiker, der mistroisk ikke kunde troe ganske paa Xsti Hellighed, men havde en verdensklog Mistanke om, at der dog maatte stikke nogen Ærgjerrighed under. Saa vover han Experimentet, for at gjøre den forment Ærgjerrighed aabenbar, tænker i ethvert Tilfælde ikke paa, at Katastrophen skulde blive saa frygtelig. Deraf hans Ord: jeg forraadte uskyldig Blod. Der ligger nemlig i disse Ord Noget, som var han nu først ret blevet forvisset om, at Xstus var den Rene, og hvorledes det? jo, thi nu havde Xstus bestaaet i Prøven, og blev sig selv tro.

I det Hele maa Judas føres langt længere ind [end] som en blot Skurk. Ogsaa om ham gjælder det jo at Xstus siger: jeg har selv valgt dem. Og det hele Forhold maa langt mere virkeligjøres, frem for Anskuelsen.

NB8:100

#

I Verdslighedens daglige Liv kan man neppe begaae sig, naar man ikke er Justitsraad og Ridder. Men det kommer igjen, hvis man saa fE efter sin Død blev udnævnt til Helgen. Sandt nok Helgenes Tid er forbi, der creeres ikke flere; men især Protestantismen er virkelig ogsaa blevet for conform med Verdsligheden til at det lod sig gjøre uden at lyde satirisk. fE En, der i levende Live havde været Justitsraad, R af D, Fader til 5 Børn, to Dreng og 3 Piger, af hvilke den ene var gift med Borgemester Marcussen, den anden med Lyssesløber Nielsen, den tredje ugift, den ene Søn gift med Grosserer Jespersens fraskilte Kone o: s: v: o: s: v:: denne Geschichte vilde blive en complet Satire. En Helgens Existents fordrer en betydelig Heterogenitet i levende Live. Men heraf seer man i en vis Forstand, hvor lurvet »Virkeligheden« er: man bliver ved at have indladt sig meget med den, comisk for næste Generation.

NB8:101

#

Feilen i Phariseeren (Phariseeren og Tolderen) ligger slet ikke i, at han føler sig bedre; det er sandt, han er menneskelig talt bedre end Tolderen. Men Feilen ligger i, at han gjør det i Guds Huus, ligeoverfor Gud. I Omgang med Menneskene er det let en overdreven og pusillanim Frygt og Bæven, om jeg bruger Guds-Maalestokken; der taler jeg som Msk; og naar Andre vitterligt blot søge jordiske Fordele og frækt under det Godes Skin, saa siger jeg: nei, det gjør jeg dog ikke, jeg er dog saaledes bedre. Men til Gud understaaer jeg mig ikke at komme med sligt Vrøvl.

NB8:102

#

I disse Tider have Præsterne travlt med at tale om Lighed. Men sige de: nogen Forskjellighed maa der være mell. Msk. og Msk. Det vil sige: den Forskjel, der er mit (den Talendes) Vilkaar er ikke for stor; en anden Sag er det med – her kommer saa en af de større Forskjelligheder, som Præsten formdl. ikke regner paa skal falde i hans Lod. Sludder, Sludder, Sludder!

NB8:103

#

Frygtelige Misforhold! Skriften siger: at et Msk. skal i Evigheden gjøre Gud Regnskab for hvert utilbørligt Ord, han har talet – og det er dog den sidste Trøst

man har, at man i detmindste i Evigheden skal blive fri for Aviser. Man tænke blot. Regnskabet.

NB8:104

#

Sandt nok, jeg lider en Behandling saa nederdrægtig som sjelden Nogen, thi jeg lider den daglig, og det er ikke saa meget fordi man misforstaaer mig som fordi man misunder mig; og derfor kan det aldrig faae nogen Ende, fordi Misundelsen bestandigt kræver denne Tilfredsstillelse. Som Aristides blev forviist fordi han var den Retfærdige, saaledes bliver jeg, til de Anseete og Mellemclassens, Borgerskabets o: s: v: Glæde mishandlet af Pøbelen, – fordi jeg er og i deres Hjerte af dem er anseet for den Udmærkede. Deri ligger just Nederdrægtigheden, og den Demoralisationens vilkaarlige Lyst, som er Symptom i en Opløsnings Tilstand.

Men saa kommer det igjen; thi faae, meget faae Forf. ville være saa lykkelig situerede historisk som jeg. Det lille Land er min Ulykke, men det kommer igjen. Danmark er stadig væk saa lille at det kun er beregnet paa Een. Den Ene har jeg ganske rigtigt været fra det Øieblik jeg begyndte som Forf. med *Enten – Eller*; og det er Danmarks Opløsning; og det har jeg seet lige fra Begyndelsen af, saa hele min Produktivitet egl. forholder sig dertil.

See det er en sjelden Lykke, som kun kan vorde En til Deel efterat have udholdt al den Lidelse og Mishandling som er Følgen af at leve i et saa lille Land. Men saa kommer Lykken: at man ikke bliver en enkelt Forf. paa Listen af et Lands samtidige Literatur, men En, der tager et lille Land med sig.

Siden jeg begyndte med *Enten – Eller* er der ingen Literatur væsentlig udkommet. Heiberg hørte op; *Hverdagshistorien* hørte op; Blicher skrev ikke videre; Oehlenschläger kun Ubetydeligheder; og saaledes i alle Retninger; der er ikke udkommet en Bog, og alle de Renomeer vi har ere ældre, og tilhøre ikke Danmarks Opløsning. Her ligger jeg med en Productivitet i Løbet af 5 Aar, som Danmark ikke har haft og da aldrig i Prosa.

Vilde jeg sige dette til de Levende, saa bleve de Rasende, de sloge mig maaskee ihjel – maaskee, det hjælper ikke, jeg er sikker nok, ved at slaee mig ihjel forlænger de blot mit Liv i Historien. See her er dog en Grændse, og I tusinder af virkelige Msk., som enten have været medvirksomme i Mishandlingen ell. glædet sig i Stilhed over den, hvor ere I saa afmægtige.

NB8:105

#

Exempel paa fuldkommen Galimathias af en Climax.

Ak, og den Talende var Biskop Mynster 2^d Juledag.

Han samler Forfærdelse i sin Skikkelse og siger »dersom den Tid, der nu forestaaer er Frafaldets« (ypperligt, det er netop Hemmeligheden, men som man vil see for M. blot en simpel Anvendelse af et Bibel-Ord) »saa vil dog jeg blive Dig (Xstus) tro« (næsten for stolt, men stort – hvis det er andet end en Talemaade) »og jeg haaber ogsaa at Alle De, som her ere tilstede, der saa villigen høre Guds Ord, ville blive Dig troe« (see nu begynder Galimathias) »ja, jeg haaber at hele det lille Folk, hvis Roes i Historien det er at være et christelig Folk, vil blive Dig tro« – god Nat Ole, Pengene ligger i Vinduet. Thi apropos hvad var det vi talte om i Begyndelsen det var »Frafaldet«, dette mærkværdige Frøfald – at Alle blive troe. Pfui!

NB8:106

#

Saa ussle ere Forholdene her i Danmark, at dersom jeg nu paa een Gang vilde udgive, hvad Gud har forundt mig at gjøre færdig: saa vilde jeg formelig blive udleet, og paa Gaden antastet af enhver Lømmel. Og dersom da En vilde sige til dem: men er det da noget Daarligt, han har skrevet: saa vilde man vistnok svare: nei, ingenlunde, uagtet vi ikke have læst et Ord deri, saa tvivle vi egl. ikke om, at det er noget Overordl., men det er dog uhyre grinagtigt her i Danmark hvor man ellers skriver kun i det Høieste en Piece, at see en saadan Literatur, det var dog uhyre vittigt sagt af Prof. Heiberg i sin Tid og ganske ud af vort Hjerte: at Forf. kunde lade sine Bøger see for Penge.

Og de Faae, som egl. dog nogenlunde vide at vurdere det (Heiberg fE, Martensen og hvad dertil hører) de tie og glæde dem i Stilhed; thi de ere misundelige. Og Studenterne og Landets Geistlighed og Deslige de tie, de glæde dem i Stilhed, at der dog bliver Avancement for deres Smaatterie. Og de Faae, der virkelig mene mig det vel, de næsten dog misbillige at jeg gjorde det, de mene at jeg ikke burde udsætte mig for Sligt. Forbarmende Gud, var det da noget Ondt jeg gjorde. At jeg atter i det forløbne Aar havde været saa flittig, at Gud havde forundt mig disse Evner,; var det da en Forbrydelse. Og af Menneskefrygt for Kjøbstaden skulde jeg fornegte Gud!

Man vise mig i noget andet Land en Forf., der har lidt i disse Proportioner! Kan man vise mig ham, saa meget desto bedre, saa har jeg En at trøste mig ved.

#

NB8:107

#

Det er en meget dygtig *Prædiken* af Luther, den paa 19de Søndag e: Trinitatis. Han viser her, at en Christens Fromhed er Syndsforladelse; at Synds-Forladelse hører hjemme i det rene Gud[s] Forhold, langt paa den anden Side af Synd – og Dyd. Syndsforladelsen er Totalitets-Bestemmelse paa Grund af, at jeg forholder mig til Gud.

Man seer atter her, hvor afskrækkende i en vis Forstand Xstd. er: den opfordrer et Msk først og fremmest til alt hvad der hedder borgerlig Retskaffenhed – og saa, just som Manden nu vilde gjøre Fordring paa at det skulde være Noget, saa styrter Xstd. ham dette Hele i Intet, gaaer et Skridt videre, ind i det egl. Christelige: at han heelt og holdent er Synder.

NB8:108

#

Hvor lidet Opvækkelse der dog er i Livet, fordi man næsten aldrig faaer det rene Idee-Indtryk af en Stræben, men altid beblandet med Endelighedens Sandsebedrag.

Lad os tage Hegel. Hvorledes gaaer nu det til med at han bliver den store Philosoph Forf. af de 17 Bind. Ja, han var maaskee et meget godt Hoved, meget flittig, saa bliver han Candidat, Mag, derpaa Prof. – og nu begynder han [at] arbeide. Hvad Opvækkelse er nu deri – bestandigt dette trivielle bag ved: det er hans Levebrød. Saa tjener han maaskee Penge ved sine Skrifter – der har vi det igjen.

Rigtignok tales der jo i høie Toner om at Sligt tænker Ingen paa: ja, tag det der, nei det er Verdens Hyklerie, at den i Grunden vil i Stilhed have en lurvet Forklaring af Alt – og saa tale i høie Toner. Gjør Forsøget: sæt en Stræben lige for Næsen af Mskene (her i Kiøbh. ell. hvor Du vil) men en Stræben, som ikke har eet eneste Sandsebedrag (hverken Penge, Embede, Ære, Anseelse) en Stræben, som derhos er saa arbeidsom i streng Arbeiden at man ikke kan forklare den som en Slags Lyst: og Du skal see, naar man paa nogen Maade hjælper Mskene til at yttre sig ganske uforbeholdent, saa vil de ansee dette Msk. for gal, ell. dog for saa sær, at det grændser til Galskab.

Der tales i Verden bestandigt om, ene at ville Sandheden o: s: v:, men man underforstaaer bestandigt noget Andet. En Journal, der ene vil Sandheden: ja, det finder man i sin Orden, naar den har flere Tusinde Subscribenter, paa den Maade ene at ville Sandheden, det lader sig forstaae, og hvorfor? fordi det store Antal Subscribenter viser, at der maa tjenes mange Penge og at Journalen maa have stor Indflydelse. Tænk en Journalist, der ene vil Sandheden, og selvfølgelig, hvis han oprindeligen havde flere Subscribenter, bestandigt faaer færre og færre; tilsidst har han saa faae, at det er aabenbart, at han sætter Penge til derved, og dog arbeider han

med en Flid og Iver som ingen Anden: og Du skal see, han bliver udleet, ell. idetmindste anseet for sær.

Vee, Vee, Vee over disse Præster, der enten ere Bagbæster, som ikke vide hvorledes det hænger sammen, ell. usle nok til ikke at ville gjøre det aabenbart, af Frygt for Fortjenesten.

Jeg faaer Leilighed til at opdage det, og selv, hvor jeg dog ikke havde ventet det. Jeg kan huske engang for eet ell. halvandet Aar siden, at jeg sagde til Peder: jeg troer jeg vil ganske opgive at være Forf., og lægge mig efter at ride Heste til ell. Deslige – og han svarede, (og med virkelig Alvor): det var det Rigtigste. Saa hensigtsløs forekommer altsaa min Stræben ham. Havde det været mit Tilfælde, at jeg som Forf. var blevet noget Stort, tjente mange Penge, saa havde han sagt: Du er da ikke gal.

NB8:109

#

Gud bliver mere og mere min eneste Trøst. Til hvem skulde jeg henvende mig? Saaledes som man i Almindl. opfatter mit Liv, opfattes det ikke ganske sandt, og derfor kan man dog endnu lidt forsone sig med mig. Man mener, at jeg er en Phantast, og at det er Ærgjerrighed, der driver mig. Store Gud, at være ærgjerrig i Danmark! hvad Ære har vel den lille Plet at give mig, jeg der, som Forf., allerede ved mit første Værk egl. havde indtaget en Æresplads. Men vilde jeg sige Mskene reent ud, hvad det er der bestemmer mig, at jeg meget godt veed, at jeg med hvert Skridt jeg gaaer videre, arbejder mig selv imod: saa blev jeg ligefrem erklæret for gal.

NB8:110

#

At ikke et Msk. læste mine Bøger, at det saaledes udtryktes, at jeg er aldeles til Overflod: det har jeg og det kan jeg let udholde; min indre Overbeviisning, min Tro er for stor til at Sligt beskæftiger mig end det Mindste. Men derimod er det piinagtig nok nok denne Skærpelse, der er beregnet paa ret at lade mig føle Modsætning mell. min Idealitet og hvad man kalder Virkeligheden: dette Aar efter Aar Dag ud og Dag ind at mindes om Eet og det Samme, om mine Been, og om at det er dem, man skriver om. Den dyriske Sundhed med hvilken en Skomagerdreng, en Slagtersvend o: s: v: grinende bemægtiger sig min Skikkelse: det er væmmeligt. Og at holde det ud hver evige Dag! Og at det saa glæder Alle Dem, som misunde mig! Og at man saa selv i Forhold til de En meest velvillige har den Byrde at de blive forlegne, ikke vide at tage sig deri!

Men kunde jeg saa ikke sige som ell. vel en Mand siger: jeg er dog vel den Uegennyttigste her hjemme og vel ogsaa den meest Begavede, saa bør jeg jo seire. Og det kunde nok lade sig gjøre, naar jeg vilde

bruge min Klogskab endeligt. Men dertil svares: nei. Saaledes at seire er at bedrøve min Aand, er christeligt usandt. Og paa den anden Side, naar jeg saa havde seiret, saa havde jeg hell. ikke gavnet min Sag. Vel sandt, man vilde af mit Liv faae det Indtryk, at en redelig Stræben dog tilsidst seirer; det Indtryk vilde man faae, deels fordi man ikke kunde gjennemskue den Klogskab, jeg i saa Fald maatte bruge, og deels fordi man, hvis man kunde det, ganske billigede den.

Men denne Opvækkelse er aldeles illusorisk og aldeles Intet i Forhold til Tidens Demoralisation. Nei, de skal faae Lov at træde mig ned – men fangne ere de, jeg den Stærkeste. Kun saaledes kan der modarbeides en saadan Demoralisation. Det skal gaae saavidt, at naar de selv have faaet Lov til Alt og tilladt sig Alt, da falder Consequentsen og Ansvarret paa dem; men nu er det bagefter. Mængden er i sandselig Forstand den Stærkere; ingen Enkelt kan sandseligt seire over Mængden. Men er den Enkelte den sande Berettigede, saa er han dog uendelig den Stærkere. Disse Forhold udtrykkes saaledes: at han maa ligge under for Mængden, der altsaa seirer – men just i samme Øieblik har tabt, thi nu seirede han. Og hvor uendeligt jeg saaledes er den Stærkere, det føler jeg med en Vished, som Intet, Intet kan rokke; al Mishandlingen forøger mig kun denne Vished.

NB8:111

#

Nu, at tale i de høie Toner om Sandhed og Selvfornegtelse, og saa leve i de modsatte Kategorier: det er for galt. Men at lade Mskene forstaae, hvori Ens Selvfornegtelse ligger, hvad man vil og hvad man offerer derfor: det er dog det msklige, og saaledes have dog egl. Alle De gjort, om hvem jeg læser. Har jeg nu ikke optaget et Dialektisk for meget, det just at skjule hvori min Selvfornegtelse ligger? Men paa den anden Side: skal jeg selv sige, hvori min Selvfornegtelse ligger, saa forekommer det mig, at jeg lige saa godt kunde lade være med min Selvfornegtelse, det bliver saa jo dog kun Spilfægterier. Vist er det rigtignok, at naar man sætter den Reduplication til, det Dialektiske mere, som jeg gjør, saa bliver Selvfornegtelsen den inderligst mulige, og Guds-Forholdet absolut absolut det eneste man har at holde sig til. I den anden Form af Selvfornegtelse har man saa smaat sikkret sig lidt Tilhold hos Msk, Vidner, – hvis Gud skulde lade En i Stikken. Er det at troe, er det at elske Gud?

See atter her er det hypothetisk uendeligt inderligere end al denne Vished. Her ligger nemlig et Enten – Eller. Enten er Gud Kjerlighed: og saa gjælder det absolut, absolut at sætte Alt absolut ind paa dette ene, det Salige er just ene at have Gud; ell. Gud er ikke Kjerlighed: og saa, ja saa er dette Tab et saa uendelig, at hvad jeg forresten taber er uendelig ligegyldigt, ja saa er Alt saa ligegyldigt, at jeg dog maa ansee det for en uendelig Lykke for hvilken jeg (o, underlige Tale!) maatte takke Gud af mit ganske Hjerte – hvis han var Kjerlighed, en uendelig Lykke

hvert Øieblik jeg har levet i den Indbildning, at han var Kjerlighed.

NB8:112

#

Istedetfor al den Sludder om Mediationen, var det bedre at sætte en Lære om Medierne: Phantasie-Mediet – Virkeligheden ell. den forskjellige Væren, i hvilken Sandheden er, og som forandrer alle Sandhedens Forhold, at i det ene Medium forholder Alt sig ligefrem (det Gode har Ære o: s: v.) i det Andet Alt sig omvendt, Sandheden kjendes just paa, at den lider.

NB8:113

#

Dersom mit Tungsind paa nogen Maade har vildledet mig, saa maa det være ved at det har bragt mig til som Skyld og Synd at ville opfatte hvad dog maaskee kun var ulykkelig Lidelse, Anfægtelse. Dette er den frygteligste Misforstaaelse i een Forstand ☹: den er Signalet til næsten vanvittig Qval; men om jeg end er gaaet forvidt i denne Henseende, saa har det dog tjent mig til Gode.

NB8:114

#

Saaledes er jeg dog kommet til efter en usædvanlig Maalestok at opdage den msklige Egoisme. Det var i Sandhed Sandhed i mig, da jeg gik ud som Forf, at jeg Intet attraaede, hverken Ære ell. Anseelse ell. Penge, dette hang sammen med mit Tungsind og min Opfattelse af mig selv som en Poeniterende; ja det vilde have smertet mig, at naae Noget i denne Henseende, thi da vilde jeg kommet til at tænke paa hende, hvorimod Erindringen om hende endog trøster mig, naar jeg lider al mulig Mishandling, thi det var det jeg vilde.

Altsaa saaledes gik jeg ud i Verden. Hvad Ære og Anseelse, hvis den skulde blive mig til Deel, angik, da var det mit Ønske udenvidere at transportere den paa de Ældre, som jeg holdt af. Deri ligger noget Veemodigt, som ret tiltalte mig, og ganske vist er det, selv Biskop Mynster var i Sammenligning med mit Tungsind og min Bekymring en Yngling.

Men see, de enkelte Egoismer kunde naturligviis ikke falde paa Sligt ell. faae det i deres Hoved ell. troe paa Sligt: derfor meente de at burde egoistisk væрге sig imod mig. Det blev deres Ulykke, thi at jeg var den Stærkeste og min Sag den stærkeste, det følte jeg vel.

Det var Xstds Sag jeg vilde have frem, derpaa lød min Ordre, ell. det var min Trøst saaledes dog at gjøre noget Godt igjen. Men Ære og Anseelse Penge, nei derom var det ikke jeg streed, intet mindre. Jeg

ønskede ikke at angribe eet eneste virkeligt Msk, uden ligefrem hvor Sædelighedens Forhold krævede det, og har jeg ogsaa redeligt altid taget Partes der, hvor ingen Løn var at vente.

Ak, men Prof.Heiberg var en Egoist – ja det blev aabenbart, just fordi Forholdet var dette. Og saaledes er det gaaet hele Rækken igjennem. Og ganske rigtigt, bestandigt har det lydt om mig: at jeg var den største af alle Egoister – ganske rigtigt, thi jeg var netop ikke Egoist. Men det er dette Bugtalerie, som egl. er det Ondes Hemmelighed. Havde jeg været Egoist, saa var jeg kommet godt ud af det med de andre Egoister; thi saa havde jeg ligesom de ogsaa tragtet efter Ære og Anseelse, Penge o: D:; og saa havde jeg skjult over deres Egoisme, og deres over min: det kalder man Sammenhold, Venskab, Elskværdighed. Men jeg maatte nødvendigviis komme til Skade med at gjøre Andres Egoisme aabenbar.

NB8:115

#

Der lever i hver Generation maaskee ikke 20 Msker, som ikke naar Alt kommer til Alt, og naar de i Livet skulle dømmes og ikke prækende ell. digtende forsikkre, ikke ansee Alvor for en Overdrivelse. En Bodsprædikant, der i Sandhed har Alvor, han udsætter sig naturligviis for Fare, skeer selv en Ulykke for sin Uleilighed – just dette er Alvoren: men see alle de Medlevende ere enige om, at det er Overdrivelse. Og dersom der derimod samtidig med ham lever en af disse halvfordærvede, leflende Naturer, der lærer Bodsprædikanten lidt af, og nu leger Bodsprædikanten: saa gjør han naturligviis uhyre furore og Alle sige: det er Alvor, den sande Alvor; naturligviis sige Alle det, thi hvad vil det ell. sige, at han gjør uhyre Furore. Saaledes ogsaa med en Satiriker. Men ved Hjælp af en saadan Bodsprædikant og en saadan Satiriker kommer Verden naturligviis ikke videre, men synker blot dybere. Og vil man see efter, skal [man] see her som allevegne, at det Mskene see paa, er Endeligheden. Derfor sige de, at han er en dygtig og alvorlig Satiriker ell. Bodsprædikant, fordi han har Fordeel deraf – han gjør jo furore.

O, det er saa rodfæstet i ethvert Msk. Natur denne Betragtning, at Sandheden kjendes ligefrem paa Majoriteten, paa Anerkjendelsen, den vinder o: s: v:.. Det har jeg selv erfaret, og kan endnu ofte gribe mig selv i, at det Umidd. dog et Øieblik løber af med mig.

NB8:116

#

En sophistisk Bemærkning kunde gjøres i Anledning af Evangeliet om den ubarmhjertige Medtjener: Herren eftergav ham 10,000 Talenter, han vilde ikke eftergive Medtjeneren hundrede Penninge; men forholder ikke Eftergivelse sig til dens Rigdom, som eftergiver, saa maaskee de 100 Penninge var mere for Tjeneren end

de 10,000 Talenter for Herren – Jo ringere man er, jo mere krænker maaskee en lille Uret.

Men hertil maatte svares, at de 10,000 Talenter ikke blot ere i sig en større Sum, men hver enkelt en større Skyld, da den jo (i Lignelsen) er Synd mod Gud, og det, der afgiver Maalestocken for Skyld er igjen Den, mod hvem der syndes. Jeg skal ansee Skyld mod mig for en Ubetydelighed, just fordi jeg skal dømmme ringe om mig selv.

#